

دانشگاه

روش جوانان ۱۱

فصل نامه سامان بخشی کتاب های آموزشی
وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک آموزشی

مدیر مسئول: علیرضا حاجیان زاده
سرمدیبرون: محمدعلی شامانی / سید امیر رون
مدیر داخلی: محمدحسین معتمدرداد
ویراستار: بهروز راستانی
مدیر هنری: فریبرز سیامک نژاد
طراح جلد و گرافیک متن: عبدالحمید سیامک نژاد
سال انتشار: پاییز ۱۳۸۴
شمارگان: ۴۰۰۰ نسخه

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴
وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸، دفتر انتشارات کمک آموزشی
صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۳۳۳۱
تلفن: ۸۸۲۰۶۰۷۱ دورنما: ۸۸۳۰۱۴۷۸
آدرس اینترنتی: www.samanketab.com
پست الکترونیکی: [Email:info@samanketab.com](mailto:info@samanketab.com)

فهرست

۴ فراخوان ارسال مقاله و یادداشت

۵ راهنمای تهیه مقالات

۶ سرمقاله (کتاب زیر ساخت فرهنگ)

۷ پرسش و پاسخ با کارشناسان

۲۰ نگاهی تازه به کتاب‌های آموزشی

۳۲ بازار کتاب‌های آموزشی: بی انضباطی یا کاستی؟ (۱)

۳۷ چگونه برای کتاب هزینه کنیم؟

۴۰ چکیده یافته‌های یک پژوهش

۴۵ نقش مطالعه در فرایند یادگیری

محمد علی شامانی

علاء نوری

احمد غلامحسینی

منصور ملک عباسی

محمود معافی

فاطمه حدادی

حضرت علی (ع): خَيْرُ الْعُلُومِ مَا اَصْلَحَكَ.
بهترین علم‌ها آن است که تو را اصلاح نماید.
غرر الحکم و درر الکلم

بررسی ضرورت طراحی نظام جامع فوق برنامه و فعالیت‌های ۵۷ مکمل در آموزش و پرورش

شکوه تقدیسیان

حمیدرضا کفاش

۶۴ با نگاهی دیگر

معرفی سایت‌های سودمند اینترنتی حوزه‌ی کتاب ۶۹

سید امیر رون

۷۶ نظرخواهی از خوانندگان

فصل نامه «جوانه» با هدف برقراری ارتباط مناسب‌تر با «ناشران و نویسندگان آموزشی»، در زمینه مباحث مربوطه به تولید کتاب‌های آموزشی مناسب در کشور و بررسی تحولات و پیشرفت‌های علمی جهان، پا به عرصه وجود گذاشت. گام‌های تازه‌ی ما به این مقصود است که بتوانیم از طریق پدیدآورندگان، در راستای تحقق هدف‌های آموزش و پرورش به صورت مستمر و پویا، کیفیت تولید کتاب‌های آموزشی را ارتقا بخشیم.

از این‌رو، از اندیشمندان و صاحب‌نظران دلسوز نظام آموزش و پرورش، طلب آن داریم آنچه که بازگفتش را برای شکوفایی نظام تولید کتاب‌های آموزشی کشور لازم می‌دانند، با ما در میان بگذارند. منتظر نوشته‌ها، پیشنهادها و انتقادهای شما هستیم.

یادداشت ارسال مقاله فراخوان

فصل نامه آموزشی تحلیلی پژوهشی «جوانه»، از کلیه صاحب نظران، نویسندگان و پدیدآورندگان کتاب های آموزشی و اندیشمندان علاقه مند به مباحث تولید کتاب های آموزشی دعوت می کند، مقالات و یادداشت های خود را با توجه به راهنمای تهیه مقاله تحت موضوعات زیر، برای دبیرخانه سامان بخشی کتاب های آموزشی ارسال دارند:

۱. مطالعات تطبیقی (تجربیات سایر کشورها در تولید کتاب های آموزشی)
۲. کاربرد انواع فناوری اطلاعات و ارتباطات در تولید کتاب های آموزشی
۳. تبیین ویژگی ها و استانداردهای کتاب های آموزشی
۴. معرفی توصیفی کتاب های آموزشی مناسب و برتر
۵. معرفی نشریات، منابع علمی و بانک اطلاعات کتاب های آموزشی داخل و خارج از کشور
۶. آسیب شناسی تولید کتاب های آموزشی مناسب
۷. نیازسنجی آموزشی
۸. مخاطب شناسی
۹. معرفی طرح سامان بخشی کتاب های آموزشی و مؤسسه های انتشاراتی موفق
۱۰. تبیین روش های نوین خودیادگیری و خودارزشیابی
۱۱. مدیریت و مشارکت در تولید کتاب های آموزشی
۱۲. تبیین راهبردهای برنامه ریزی، تولید و ارزشیابی کتاب های آموزشی
۱۳. دورنما و چشم اندازهای آینده تولید کتاب های آموزشی
۱۴. تبیین اصول، رویکردها، اهداف نوین حاکم بر تولید کتاب های آموزشی مناسب

راهنمای تهیه مقالات

نشریه آموزشی، تحلیلی و پژوهشی «جوانه» با هدف اطلاع‌رسانی، اشاعه یافته‌های علمی و ایده‌های نو و تبادل نظر و تجربه بین صاحب‌نظران در زمینه مباحث مربوط به فرایند تولید کتاب‌های آموزشی مناسب منتشر می‌شود تا از این طریق، پدیدآورندگان در راستای تحقق هدف‌های آموزش و پرورش، به صورت مستمر و پویا بر غنای دانش تجربه حرفه‌ای خود بیفزایند و با به کارگیری بهینه ظرفیت‌های موجود، کیفیت تولید کتاب‌های آموزشی را ارتقا بخشند.

راهنمای تهیه مقاله

از استادان، صاحب‌نظران و اندیشمندان محترم عرصه کتاب‌های آموزشی که به منظور همراهی با این فصل‌نامه، مقاله‌های خود را برای انتشار در «جوانه» ارسال می‌دارند تقاضا می‌شود، نکات زیر را رعایت فرمایند:

- حجم مطالب از ۸ صفحه تایپ شده و ۱۳ صفحه دست‌نویس تجاوز نکند.
- مقاله حاوی مقدمه‌ای کوتاه، سابقه موضوع، نتیجه و جمع‌بندی موضوع باشد.
- نسخه اصلی مقاله ارسال شود.
- مقاله ترجمه شده باید با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی همراه آن ارسال شود. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید.
- مقاله در مجله یا نشریه دیگری به چاپ نرسیده باشد.
- محل قرار دادن جدول‌ها، نمودارها، شکل‌ها و عکس‌ها، در متن مشخص شود.
- «جوانه» در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است و از عودت مقاله نیز معذور می‌باشد.
- آرای مندرج در «جوانه» ضرورتاً مبین رأی و نظر «دبیرخانه سامان بخشی کتاب‌های آموزشی» نیست. بنابراین، مسؤلیت پاسخگویی به پرسش‌های خوانندگان با خود نویسنده یا مترجم است.

- اطلاعات کتابداری منابع مورد استفاده برای تدوین مقاله، به ترتیب زیر تنظیم شود:
الف) در مورد کتاب‌ها: نام نویسنده، نام کتاب یا مقاله، نام مترجم (اگر مقاله یا کتاب ترجمه باشد)، نام ناشر، محل نشر، سال نشر، شماره صفحه.
ب) در مورد نشریه: نام نویسنده، نام مقاله، نام مترجم، (اگر مقاله ترجمه باشد)، نام مجله یا نشریه، شماره مجله، سال نشر، شماره صفحه.
- مقاله را به ضمیمه نام و نام خانوادگی نگارنده یا مترجم، درجه علمی یا سمت، آدرس محل کار یا سکونت و شماره تلفن، به آدرس زیر ارسال فرمایید:

تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸
دفتر انتشارات کمک آموزشی، فصل‌نامه «جوانه»

فرهنگ کتاب‌زیرساخت

محمدعلی شامانی

در یک قرن اخیر، دیدگاه‌ها نسبت به «فرهنگ» و «فرهنگ‌سازی» دیگرگون شده است. به جرأت می‌توان گفت، رابطه‌ی میان فرهنگ و برنامه‌ریزی از جدی‌ترین موضوع‌های بحث‌انگیز دهه‌های گذشته بوده است و در این میان، تعیین شاخص‌ها و ارزشیابی برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی، یکی از دشوارترین مباحث بوده و هست. زیرا عده‌ای معتقدند، «فرهنگ ذاتاً قابل اندازه‌گیری و سنجش نیست.» از این رو، کمی‌کردن و دستیابی به مقادیر کمی برای تحلیل واقع‌بینانه، یکی از مشکلات این عرصه است. گسترده‌ی عرصه‌ی فرهنگ و پیچیدگی‌های آن ملاحظات متعددی را می‌طلبد، اما همگان اتفاق نظر دارند که آمارها نمی‌توانند بیانگر واقعیت موجود باشند. نگاهی به نتایج حاصل از برنامه‌های فرهنگی، ما را متوجه این معنا خواهد کرد.

آنچه که بیش از همه در عرصه‌ی فرهنگ رخ می‌نماید، آمار نسبتاً مناسب تولید «کتاب» است. یکی از جدی‌ترین شاخص‌ها در سنجش میزان توسعه‌ی هر کشور، توجه به آمار کتاب‌های منتشر شده است. گرچه شاید برخی، تعبیر افزایش آمار چاپ کتاب به افزایش تعداد خوانندگان را نادرست بدانند، اما در هر صورت، آمار کتاب‌های منتشره، شاخصی است برای سنجش توسعه‌ی فرهنگی.

درک واقعیت توسعه‌ی فرهنگی، از طریق توجه به زیرساخت‌های اصیل آن میسر است. دستیابی به آمار صحیح از «کتابخوانان» بسیار مشکل می‌نماید، اما درحقیقت، «کتابخوانان» شاخص بسیار مهمی برای توسعه‌ی فرهنگی هستند. امروزه کتابخانه‌های عمومی و تالارهای مطالعه پر از کتابخوانان جوانی هستند که از فضای موجود، برای دستیابی به مکانی بی‌سروصدا به منظور مطالعه‌ی کتاب‌های آموزشی استفاده می‌کنند. با این حال، هنوز عادت به مطالعه میان کودکان، نوجوانان و جوانان این مرزوبوم نهادینه نشده است.

برنامه‌ریزی برای ایجاد عادت به مطالعه، حلقه‌ی مفقوده‌ی توسعه‌ی فرهنگی است و به این منظور، توجه به کتابخانه‌های آموزشی بسیار اهمیت دارد. شایسته است، با بازبینی شرایط کتابخانه‌های آموزشی، غنی‌سازی آن‌ها، و تقویت روحیه‌ی پرسشگری در بین دانش‌آموزان، کتابخانه‌ی مدرسه را به «خانه‌ی تولید دانش» تبدیل کنیم. به امید روزی که کتابخانه‌های آموزشی پربار و بانشاط‌تر از سابق شوند و معلمان عزیز به همراه دانش‌آموزان، زنده‌ترین اوقات آموزشی را در فضای کتابخانه سپری کنند.

پرسش پاسخ با کارشناسان

اشاره

پرسش‌هایمان را با سیزده تن از کارشناسان دست‌اندرکار تعلیم و تربیت که هشت تن از آنان داور جشنواره نیز هستند، در میان گذاشتیم و رأی و نظر ایشان را در ادامه مطالعه می‌فرمایید. همه‌ی این دوستان اتفاق نظر دارند، انتشار کتاب‌های آموزشی در آغاز راه است و گرچه مشکلات فراوانی در این راه وجود دارد، مؤلفان و ناشران این‌گونه کتاب‌ها آینده‌ی روشنی پیش‌رو دارند.

اسامی کارشناسان به این شرح است:

۱. احمد حج فروش ۲. عزیز خوشینی ۳. سید محمود صموتی
۴. داود نجف‌زاده ۵. جمشید علی محمدی ۶. یداله رضازاده ۷. حسین جنانی
۸. شهرام خدادادی ۹. سیدبهنام علوی مقدم ۱۰. بهیاد صدیق‌پور
۱۱. روح‌الله هادی ۱۲. محمد قورچی بیگی ۱۳. محمود کریمی

الف) تعریف شما از کتاب‌های آموزشی مناسب چیست؟

خوشبینی: ۱. محتوای آن در راستای هدف کلی و هدف جزئی مندرج در برنامه ریزی درسی باشد.

۲. ساختار کتاب از نظر صفحه‌بندی، ارتباط موضوعی مستقیم شکل‌ها و تعریف‌ها مطلوب باشد.

۳. ساده‌نویسی مطالب را رعایت کند و از هرگونه لغت پرانی در ارائه‌ی جملات بگریزد و مشکل‌آفرین برای معلم و متعلم پرهیزد.

نجف‌زاده: تحقق هدف‌های پیش‌بینی شده در تالیف کتاب درسی می‌تواند، جزو ویژگی‌های کتاب آموزشی مناسب قرار گیرد.

علی محمدی: کتاب آموزشی مناسب کتابی است که در فرایند آموزش مفید واقع شود، یادگیری مؤثر دانش‌آموزان را تقویت کند، آنان را با مفاهیم و موضوعات کتاب‌های درسی بیش‌تر آشنا سازد.

صموتی: کتاب

صموتی

آموزشی کتابی است که پس از مطالعه، با توجه به هدف‌های تعیین شده، تغییر رفتار مناسبی را، چه از نظر مهارتی، چه از نظر نگرشی و چه از نظر دانشی، در مخاطب پدید آورد.

رضازاده: کتابی که نیاز دانش‌آموز و معلم را برآورده کند و براساس هدف‌های رفتاری تهیه شود.

جنانی: کتاب آموزشی کتابی است که براساس هدف‌های مشخصی تدوین شده باشد و از ساده‌ترین و کوتاه‌ترین راه قادر باشد، اطلاعات هدفمند را آموزش دهد.

خدادادی: از آن‌جا که مطالب کتاب‌های درسی از بررسی مجموعه‌ی کتاب‌های آموزشی استخراج شده‌اند در نتیجه این‌جا منظور از کتاب آموزشی، کتاب‌های کمک‌آموزشی است. از نظر این جانب، کتاب کمک‌آموزشی کتابی است که در راستای هدف‌های کتاب آموزشی، روش نگارش و سبک جدید داشته باشد.

علوی مقدم: کتابی که بتواند در حد فهم دانش‌آموز، به ارائه‌ی مطلب مورد نظر بپردازد و مشکلات دانش‌آموزان در کتاب‌های درسی را برطرف کند.

صدیق‌پور: در فهم کتاب درسی به

کتاب آموزشی
کتابی است که
براساس هدف‌های
مشخصی تدوین شده
باشد و از ساده‌ترین و
کوتاه‌ترین راه قادر باشد،
اطلاعات هدفمند را
آموزش دهد

حج فروش

آموزشی با توجه به تعاریف یاددهی و یادگیری وسایلی هستند که به تسهیل و توسعه فرایند یاددهی و یادگیری، تعمیق،

- ۱. پایداری و رفتاری کردن مفاهیم یادگیری کمک می کنند. بنابراین مهم ترین نقش آن ها توسعه و تسهیل فرایند یاددهی - یادگیری است. مهم ترین ویژگی کتاب های آموزشی مناسب عبارتند از:
 - ۱. ارتقای دانش معلمان در موضوع تدریس؛
 - ۲. کمک به افزایش مهارت های حرفه ای معلم در موضوع تدریس و آشنایی او با شیوه های تدریس؛
 - ۳. کمک به امر تدریس و تقویت انگیزه و علاقه ی معلمان؛
 - ۴. کمک به یادگیرندگان در فرایند یادگیری و تقویت انگیزه ی آنان؛
 - ۵. تسهیل موقعیت یادگیری؛
 - ۶. تعمیق یادگیری؛
 - ۷. پایداری یادگیری؛

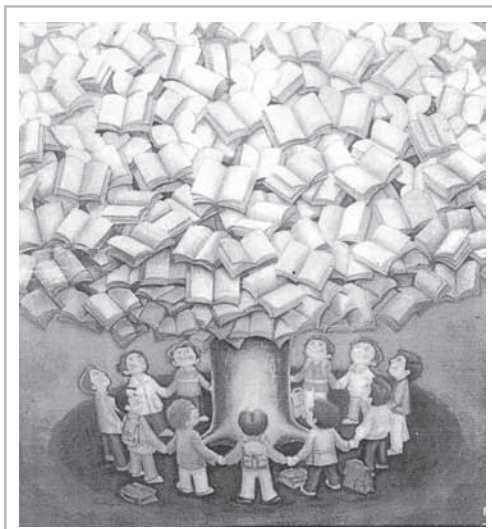
معلم و دانش پژوه یاری رسانند و با روش های مناسب تا حد امکان کاستی های آموزشی کتاب درسی را جبران کند و در نهایت، بینش دانش پژوه را عمیق و وسعت بخشد.

هادی: کار آموزش را آسان کند، نقص های احتمالی کتاب درسی را بر طرف نماید و با طرح نکات و روش های جدید به آموزش وسعت بخشد.

قورچی بیگی: به کتابی گفته می شود که به نیازهای حال و آینده ی مخاطب بپردازد. به عبارت دیگر، محتوای کتاب آموزشی، باید دانشی را که خلاقیت به همراه داشته باشد به دانش آموز ارائه کند و فراگیر را با معماها و پرسش هایی روبرو سازد که زمینه ی تفکر او را فراهم آورد تا به کسب مهارت های زندگی منجر شود و ضمن ایجاد علاقه به مطالعه ی کتاب، در او نسبت به باورها و ارزش های جامعه نگرش مثبت ایجاد کند.

کریمی: کتاب آموزشی مطلوب، با توجه به هدف های کتاب درسی، باید شامل شرح کامل درس، ارائه ی تمرینات مشابه کتاب، سؤالات امتحانات سنوات قبل، تست، آزمون ها و جمع بندی شایسته در پایان فصل ها باشد. همچنین از نظر ظاهری باید خوشایند و برانگیزاننده باشد.

حج فروش: کتاب های

۸. رفتاری کرن مفاهیم یادگیری؛ ۹. توسعه‌ی یادگیری.

نقش تقویتی را ایفا می‌کنند و می‌توانند در ایجاد انگیزه برای برنامه‌های درسی رسمی مؤثر واقع شوند.

ب) نقش کتاب‌های آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری چه می‌تواند می‌باشد

صموتی: در ایران، به دلیل سریع‌الوصول بودن، رسانه‌ی فراگیری است. شاید حدود ۵۰ درصد، نقش مؤثر در فرایند یادگیری - یاددهی دارد.

خوشبینی: ۱. ایجاد انگیزه‌ی مثبت در دانش‌آموزان؛ ۲. راهنمایی معلم یا دانش‌آموز در امر یاددهی و یادگیری؛ ۳. ایجاد انگیزه‌ی قوی در دانش‌آموزان؛ ۴. مراعات ضوابط و روش‌های تعیین شده از جانب دفتر تالیف کتاب‌های درسی.

رضازاده: اگر مطالب کتاب آموزشی با تجزیه و تحلیل عمیق و به زبان شیوا و ساده باشد، نقش زیادی در فرایند یاددهی و یادگیری دارد.

در حال حاضر، کتاب‌های آموزشی نسبت به سال‌های قبل، از کمیّت و کیفیت بهتری برخوردارند، اما با استانداردهای آموزشی جهانی فاصله داریم

نجف‌زاده: با توجه به این که حیطه‌ی عمل کتاب‌های آموزشی بسیار گسترده است، تعمیق مطالب در راستای نیازهای درسی دانش‌آموزان و ارائه‌ی نگرش‌های جدید و روش‌ها و دستاوردهای نو

جنانی: تا مدت زمانی طولانی، کتاب شاید اولین و مهم‌ترین نقش را پس از معلم، در فرایند یاددهی - یادگیری ایفا می‌کرد. البته امروزه هم شاید نقش بسیار مهمی در آموزش بر عهده‌ی کتاب باشد، ولی با روی کارآمدن روش‌های گوناگون آموزش دیداری - شنیداری، تا حدودی از جایگاه اولیه‌ی خویش نزول کرده است. با این حال، در صورتی که به صورت خودآموز تدوین شود، باز هم می‌تواند بهترین گزینه باشد.

دستاوردهای نو می‌توانند در فرایند یاددهی - یادگیری عامل توسعه باشد.

خدادادی: قطعاً کتاب‌های کمک‌آموزشی در فرایند یاددهی و یادگیری نقش به‌سزایی دارند، به شرط این که در تهیه‌ی محتوای این گونه کتاب‌ها

علی محمدی: کتاب‌های آموزشی، در فرایند یاددهی - یادگیری

علی محمدی

صدیق پور

کریمی :
کتاب های آموزشی
به گونه ای تدوین
می شوند که
نقص های احتمالی
کتاب های درسی را
که ناشی از کم بودن

ساعات آموزش رسمی می توانند باشند
جبران و در فهم عمیق مطالب به فراگیر
کمک کنند. به این ترتیب، فراگیر با استفاده
از شکل های گوناگون و ذکر مثال های
متعدد از روش یادگیری معنی داری بهره مند
می شود.

حج فروش : یاددهی - یادگیری یکی از
عناصر اصلی و مهم برنامه ی درسی است
و با برنامه ریزی و اجرای این عنصر
می توان، هدف های برنامه ی درسی را
محقق ساخت. یاددهی (تدریس) فرایندی
است که از طریق آن، فردی بین فرد دیگر و
ماهیت این جهان واسطه می شود تا یادگیری
را تسهیل کند.

پ) وضعیت کنونی انتشار کتاب های آموزشی در کشور چگونه است؟

خوشینی : کار انتشار این گونه کتاب ها
شروع شده است. گرچه به حدی که
ضرورت دارد نرسیده است.

نجف زاده : با این که انتشار کتاب های
آموزشی مسیر صعودی را طی می کند، ولی
متأسفانه به نیازهای جامعه در بسیاری از

از اصول و روش های گوناگون آموزش،
با در نظر گرفتن سطوح یادگیری استفاده
شود.

علوی مقدم : کتاب های آموزشی قطعاً
نقش بسیار مهمی در فرایند یاد شده بر عهده
دارند؛ چرا که می توانند به حل مشکلاتی
پروازند که در کلاس درس، حل نشده اند.
صدیق پور : کمبود وقت کلاس را با
مطالب توضیحی جبران کند و درس را با
روش آسان و روان برای دانش آموز هرچه
بیش تر قابل فهم سازد.

هادی : توسعه دهنده و آسان کننده ی
کارآموز باشند. اگر بتوانند عرصه ی
آموزش را توسعه بخشند و یا آن را آسان تر
کنند به هدف خود دست یافته اند.

قورچی بیگی : در بین انواع وسایل
آموزشی و کمک آموزشی، هنوز کتاب
مهم ترین رسانه است که به راحتی در اختیار
دانش آموز قرار می گیرد و در فرایند
یاددهی - یادگیری نقش بسیار مؤثری
ایفا می کند. به جرأت می توان گفت که
در اختیار نداشتن کتاب های آموزشی
مناسب، بهترین استادان را نیز در انتقال
مطالب دچار سردرگمی می کند و
فرصت برنامه ریزی را از آن ها
می گیرد، به طوری که یادگیری، مؤثر
و ماندگار صورت نمی پذیرد. در قرن
حاضر که قرن دانایی است، جامعه ای
غنی و ثروتمند محسوب می شود که نسلی
دانا داشته باشد و در این میان، کتاب های
آموزشی مناسب حرف اول را می زنند.

رضازاده: کتاب‌های موجود
اکثراً جنبه‌ی تجارتي دارند و
به صورت کلیشه‌ای تهیه
شده‌اند. مثلاً، بررسی مختصر
یک موضوع، و چند مثال و
تست، محتوای اکثر کتاب‌های
آموزشی موجود را تشکیل
می‌دهند.

جنانی: با کمال تأسف،
به جز کتاب‌هایی که از طرف
وزارتخانه متبوع انتشار

می‌یابند، بخشی از کتاب‌ها به دلیل این‌که
متولی و مسؤولی ندارند، از آشفتگی و
به هم ریختگی برخوردارند.

خدادادی: تاکنون تعریف جامع و
کاملی از کتاب‌های آموزشی وجود نداشته
است، امروزه مخاطبان بیش‌تر در صدد
طی کردن راه‌های آسان هستند در نتیجه
بیش‌تر کتاب‌های منتشر شده در کشور به
صورت کتاب‌های حل‌المسائل و یا
کتاب‌های بدون هدف مشخص می‌باشد.
صدیق‌پور: اکثراً رونوشتن هستند؛
به دور از نوآوری، خلاقیت و دقت؛ یعنی
محتاج نظارت و هدایت است.

هادی: از نظر کمی خوب است، اما
از نظر کیفی نیازمند مشاوره، هدایت و
ارزیابی است.

قورچی بیگی: انتشار کتاب‌های
آموزشی در سال‌های اخیر، با توجه به
جشنواره‌های متعدد کتاب‌های آموزشی
رشد، روند مطلوبی داشته است، ولی

حوزه‌ها پاسخ نمی‌دهد و لازم است، در
جهت تأمین خواسته‌های عرصه‌ی علم و
دانش، نگرش ناشران را هم سو و هدایت
کرد.

علی محمدی: در بخش
فنی و حرفه‌ای، وضعیت انتشار کتاب‌های
آموزشی چندان مطلوب نیست و به
ساماندهی نیاز دارد.

صموتی: در مورد کتاب‌های درسی،
خوشبختانه در شاخه‌ی فنی و حرفه‌ای
نظارت نسبتاً خوبی اعمال می‌شود. اما در
مورد کتاب‌های کمک‌آموزشی متأسفانه
این‌طور نیست و

هیچ نظارتی وجود
ندارد. اکثر قریب به
اتفاق کتاب‌های
تولید شده از نظر
محتوا، از کیفیت
بسیار نامطلوبی
برخوردار هستند.

نجف زاده

ت) مهم ترین مشکلات حوزه ی نشر کتاب های آموزشی کدامند؟

خوشینی: فکر می کنم بیش تر کمبود امکانات و مشکلات مالی باشد.

نجف زاده: دور بودن ناشران از حوزه ی فعالیت آموزش و پرورش و نداشتن اطلاعات و شناخت

کافی از نیازهای آموزش رسمی کشور، یکی از مشکلات اساسی حوزه ی نشر باشد.

علی محمدی: ارتباط نداشتن ناشران کتاب های آموزشی با آموزش و پرورش و به طور خاص با «سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی»، یکی از معضلات و اشکالات کنونی انتشار

خوشینی

کتاب های آموزشی در کشور است.

صموتی: نبود نظارت، فقدان حمایت از ناشر، بلا تکلیف بودن ناشر در فروش کتاب ها و وجود شبکه ی توزیع پیچیده کتاب که

کافی نیستند و هنوز در ابتدای راه هستیم. در مجموع، وضعیت کنونی انتشار کتاب های آموزشی در کشور مطلوب نیست، چون کتاب های گوناگونی تحت عنوان کتاب های کار، کمک درسی و کمک آموزشی به صورت موازی تالیف و بدون هیچ کنترلی، وارد بازار می شوند و مخاطبان

هم به دلیل دسترسی نداشتن به منابع موثق در خیلی از موارد ناچار از این منابع که جنبه ی تجاری آن ها بیش تر است، استفاده می کنند که در نهایت، اثرات سوئی بر ذهن فراگیر خواهند داشت.

کریمی: در حال حاضر، کتاب های آموزشی نسبت به سال های قبل، از کمیّت و کیفیت بهتری

برخوردارند، اما با استانداردهای آموزشی جهانی فاصله داریم که باید با استناد از نظر کارشناسان، متخصصان و برنامه ریزان درسی، این کاستی ها رفع شوند.

حجج فروش: بیش تر کتاب هایی که امروز در بازار کتاب اصطلاحاً کتاب آموزشی نامیده می شوند، کتاب های حل المسائل و حل تمرین های کتاب های درسی و کتاب های تست هستند.

دور بودن ناشران از حوزه ی فعالیت آموزش و پرورش و نداشتن اطلاعات و شناخت کافی از نیازهای آموزش رسمی کشور، یکی از مشکلات اساسی حوزه ی نشر باشد

قسمت اعظم درآمد را کسب می‌کند، اما نقشی در تولید کتاب ندارد.

رضازاده: وجود کتاب‌های به اصطلاح آموزشی بی محتوا با عنوان‌های متفاوت و کمبود کتاب‌های ارزشمند آموزشی که هدف‌های آموزشی را بپوشاند از جمله مشکلات حوزه نشر کتاب‌های آموزشی است.

جنانی: کتاب آموزشی، کتابی است هدفمند که براساس هدف‌های مشخصی تدوین شده باشد و از ساده‌ترین و کوتاه‌ترین راه قادر باشد، اطلاعات مورد نظر در رابطه با هدف را آموزش دهد.

خدادادی: مهم‌ترین مشکلات حوزه نشر عبارت

است از: ۱. نبود تعریف و برنامه

مشخص؛ ۲. مشکلات کاغذ و چاپ؛ ۳. ناآگاهی مؤلف از ساختار کلی کار، و تحت تأثیر قرار گرفتن از سوی ناشر.

علوی مقدم: شتابزدگی، تکرار

بودن، پیچیده‌تر

کردن بعضی

مطالب، علمی

نبودن، آوردن تست

بدون توضیح قبل از

آن، و... .

صدیق‌پور:

شاید گرانی کاغذ و

کیفیت کاغذ از مشکلات حوزه نشر باشد.

هادی: ۱. تکراری بودن؛ ۲. درازگویی‌ها؛

۳. روش‌های غلط در آزمون

قورچی بیگی: ۱. سازمان‌های

موازی با وزارت آموزش و پرورش که در

کار چاپ و انتشار کتاب‌های آموزشی

هستند؛ ۲. مشکل بودجه‌ای

کریمی: شیوه‌های بعضی

از کتاب‌های آموزشی در

ارائه‌ی مطالب، تناسب

چندانی با سن رشد و

نیازهای فراگیر ندارد.

حج‌فروش: این

موانع را می‌توان برشمرد:

● موانع اجتماعی،

فرهنگی و آموزشی:

۱. روشن نبودن جایگاه

علم و پژوهش در کشور؛ ۲. وجود

۲۰ تا ۳۰ درصد بی‌سواد در جامعه و وجود

۲۰ تا ۳۰ درصد جمعیت کم‌سواد؛ ۳. کم

توجهی به رویکرد پژوهش و پژوهش

محوری در آموزش و پرورش عالی، به

ویژه در برنامه‌های آموزشی و درسی؛ ۴.

تأثیر کنکور بر فعالیت‌های فرهنگی جامعه،

به ویژه بر برنامه‌های درسی و انتشار

کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی؛ ۵.

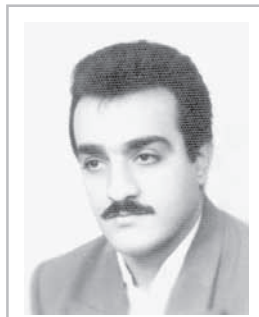
یک تالیفی بودن کتاب‌های درسی؛ ۶.

انحصاری بودن تألیف و چاپ کتاب‌های

درسی و آموزشی؛ ۷. اندک بودن تعداد

مؤلفان حوزه‌های تخصصی.

این طرح
می‌تواند، بخش
خصوصی را به بخش
دولتی نزدیک کند و در
این راستا هم سویی
فراهم آورد

خدادادی

علوی مقدم

محتوای کتاب های آموزشی از محتوای برنامه ی آموزشی رسمی است .

علی محمدی : طرح سامان بخشی می تواند در انتشار

کتاب های مطلوب آموزشی ، به طور شایانی به ناشران کشور کمک کند و در واقع ، به انتشار کتاب های آموزشی جهت بدهد .

صموتی : در صورتی که به صورت فراگیر و در برنامه ی کلان دیده شود ، می تواند بسیار اثربخش باشد ، ولی به صورت مقطعی ، تأثیر بسیار کمی دارد .

خدادادی : این طرح بسیار مفید و مؤثر است ، بهتر بود این طرح سال های پیش عملی می شد تا تهیه ی کتاب های آموزشی راحت تر صورت می گرفت .

علوی مقدم : می تواند در رفع مشکلات موجود مؤثر باشد .

صدیق پور : اگر دقیق و مرتب برگزار شود می تواند تا حدی مشکلات موجود کتاب ها را مرتفع سازد .

هادی : اگر خوب انجام شود می تواند مفید باشد و با انتخاب آثار مناسب ، راه را برای مؤلف ، ناشر و خواننده روشن سازد .

قورچی بیگی : قبل از اجرای طرح سامان بخشی ، کتاب های آموزشی درآشفته بازار به سر می بردند که در آن ، جنبه های تجاری بیش از آموزش مدنظر بودند و مخاطبان برای تهیه ی کتاب آموزشی مناسب

● موانع اقتصادی

۱ . پائین بودن درآمد سرانه ی افراد جامعه ؛ ۲ . نبودن ساز و کارهای مناسب اعمال یارانه های دولتی در بخش تألیف و نشر کتاب و ترویج فرهنگ کتابخوانی ؛ ۳ . پائین بودن سطح جایزه های ناشران و مؤلفان کشور و حمایت های تشویقی از آنان ؛ ۴ . کمبود سرمایه گذاری بخش خصوصی ، بانک ها و دولت در بخش کتاب .

● موانع ساختاری اداری و سازمانی

۱ . بروکراسی های اداری برای فرایند چاپ و کتاب ؛ ۲ . نبودن استانداردها و ضوابط مشخص اعلام شده به ناشران و مؤلفان برای چاپ و انتشار کتاب ؛ ۳ . نبودن ساختار و نهادهای توزیع مناسب کتاب ؛ ۴ . نبود اطلاع رسانی و تبلیغات مناسب کتاب های منتشر شده ؛ ۵ . در دسترس نبودن کتاب برای همگان ؛ ۶ . وجود شرکت ها و ناشران بزرگ دولتی در زمینه ی نشر و توزیع کتاب ، و نبودن زمینه و قالب برای بخش خصوصی ؛ ۷ . نبود سیاست و برنامه ی کلان منسجم برای سامان بخشی ، تهیه ، تولید و توزیع کتاب و ترویج فرهنگ کتابخوانی در جامعه .

ث) تأثیر طرح سامان بخشی را تا چه اندازه ارزیابی می کنید

نجف زاده : این طرح می تواند ، بخش خصوصی را به بخش دولتی نزدیک کند و در این راستا هم سویی فراهم آورد . و طبیعتاً فرایند این مشارکت کاهش فاصله ی

ساعات مطالعه در کشور و بازار نشر تأثیرگذار باشد. البته این طرح تا حدودی توانسته است، در جهت گیری های موضوع های کتاب های کمک آموزشی هم سویی (اثربخشی) به وجود آورد، و تعریف درستی از کتاب های کمک آموزشی ارائه دهد، و نقش مؤثری در مشخص کردن استانداردهای این کتاب ها در کشور داشته باشد.

ج) نظر تان درباره ی جشنواره ی کتاب های آموزشی چیست؟

خوشینی: این اقدام اهل قلم را سرذوق می آورد و احساس می کنند که توانمندی های آن ها برای عرصه در جامعه ی علم و خدمت به فرهنگ کشور، به طور جدی مطرح است.

نجف زاده: برگزاری جشنواره ی کتاب های آموزشی گام با ارزشی بود که توانست ناشران را با حوزه های گوناگون آموزشی آشنا کند. حضور ناشران در جشنواره و اطلاع از نیازهای آموزش و پرورش می تواند به توسعه ی تولید کتاب های آموزشی بینجامد و باعث رشد آن شود.

علی محمدی: اگر جشنواره ی کتاب های آموزشی به درستی برگزار شود، ناشران و مؤلفان را به سمت تهیه و تدوین کتاب های مناسب آموزشی سوق می دهد و انگیزه آن ها را افزایش خواهد داد.

سردرگم می شدند. تا سال ۱۳۷۹ که طرح سامان بخشی کتاب های آموزشی در دستور کار قرار گرفت و بستر لازم برای رسیدن به هدف های زیر را فراهم نمود:

۱. استاندارد و معیارهای تولید کتاب های آموزشی و نیازهای آموزش و پرورش به اطلاع ناشران و پدیدآورندگان رسید؛ ۲. انتشار «کتابنامه ی رشد» و برگزاری سالانه ی «جشنواره ی کتاب های آموزشی رشد»، به تشویق و حمایت پدیدآورندگان پرداخته شد.

کریمی: در صورت استمرار، طرح خوبی است و از اعمال سلیقه های متفاوت در تهیه ی کتاب های آموزشی جلوگیری می کند.

حج فروش: طرح سامان بخشی می تواند، در افزایش

کریمی

قورچی بیگی

کتاب‌های آموزشی
بین پدیدآورندگان و
ناشران صورت
می‌گیرد، موجب
بروز خلاقیت‌ها
می‌شود. هم‌چنین

فرصتی برای متولیان آموزش و پرورش فراهم
می‌آورد تا سیاست‌ها، هدف‌ها و برنامه‌های
آموزش و پرورش در حوزه‌ی کتاب‌های
آموزشی در اختیار مخاطبین قرار گیرد.

کریمی: موجب آشنایی نویسندگان با
ایده‌های متفاوت و رشد کیفی کتاب‌های
آموزشی می‌شود. هم‌چنین، با ایجاد رقابت
سالم و نیز ارزشیابی و انتخاب کتاب‌های
مطلوب، دقت و توجه هرچه بیش‌تر
نویسندگان و طراحان را در تدوین کتاب‌ها بالا
می‌برد.

حج‌فروش: جشنواره‌ی کتاب‌های
آموزشی رشد از جمله فعالیت‌های مناسبی است
که می‌تواند به بازار کتاب‌های آموزشی جهت
دهد و آن را به سوی نیازها و سیاست‌های
آموزش و پرورش هدایت کند.

چ نقش وزارت آموزش و پرورش در فرایند انتشار کتاب‌های آموزشی چه می‌تواند باشد؟

خوشینی: تسهیلاتی فراهم آورد تا اهل
قلم برای این کار تشویق شوند.
علی‌محمدی: وزارت آموزش و
پرورش، به عنوان متولی تعلیم و تربیت

صموتی: لازم است در برنامه‌ریزی
جشنواره تجدیدنظر شود. در یک مقطع کوتاه
نمی‌توان کتاب‌های بسیار زیادی را ارزیابی
کرد و از آن نتیجه‌ی مطلوب گرفت.

رضازاده: با توجه به فهرست‌های واریسی
تهیه شده به نظر می‌رسد، نهایتاً کتاب‌هایی که به
جشنواره راه می‌یابند، کاملاً هدف‌های آموزشی
را پوشش می‌دهد و کتاب‌های آموزشی روندر و به
رشدی پیدا می‌کنند.

جنانی: بسیار خوب است، به چند
شرط: ۱. به خوبی اطلاع‌رسانی شود؛ ۲.
هدف‌های مشخصی داشته باشد و این
هدف‌ها را برای ناشران و مؤلفان به درستی
تشریح کند و منظور خود را از کتاب آموزشی
به درستی بیان کند.

خدادادی: جایگاه مناسبی برای
ارزش‌گذاری، مقایسه و معرفی مجموعه
فعالیت‌های متنوع آموزشی است که از
دیدگاه‌های گوناگون، کتاب‌ها را بررسی
می‌کند. بهتر است در سال‌های بعد
هماهنگی‌های بیش‌تری با کمیته‌های
کارشناسی صورت گیرد.

علوی مقدم: خوب است، هر چند که
معیارهای ارزشیابی باید دقیق‌تر ارائه کردند و
پارامترهای متفاوت دیگری در فهرست
معیارها، گنجانده شود.

هادی: کار خوب و ارزشمندی است؛
چرا که به انتخاب عاقلانه و عالمانه جهت
می‌بخشد و باعث تشویق کسانی می‌شود
که کارهای بهتری عرضه می‌کنند.

قورچی بیگی: تعاملی که در جشنواره‌ی

رضا زاده

کشور، به منظور بهبود فرایند نظام آموزشی باید نقش تسهیل کننده و جهت دهنده را در فرایند انتشار کتاب های آموزشی

ایفا کند. اگر منفعل باشد، کتاب های آموزشی در زمینه ی برنامه های درسی، نقش منفی خواهند داشت.

صموتی: آموزش و پرورش می تواند با کمک بخش خصوصی و نظارت خود، کتاب های ارزشمندی را تولید و به مخاطبان عرضه کند، در این عرصه، ناشرانی که از نظر مالی ضعیف می باشند بایستی مورد حمایت قرار گیرند.

رضازاده: ۱. مشخص کردن چارچوب و محتوای کتاب آموزشی مناسب در حوزه های آموزشی مختلف؛ ۲. ملزم نمودن وزارت ارشاد به حمایت از کتاب های مفید آموزشی.

جنانی: ۱. نقش مستقیم؛ مانند همین کاری که اکنون انجام می دهد؛ ۲. نقش غیرمستقیم و نظارتی آن، یعنی هدف ها، سرفصل ها و برنامه های خویش را تدوین و در اختیار رسانه های جمعی قرار دهد و

جنانی

از ناشران به صورت فراخوان، دعوت به همکاری کند.

خدادادی: وزارت آموزش و پرورش به عنوان سکان اصلی، در جهت برنامه ریزی و ارزیابی کتاب های آموزشی، می تواند شرایط مناسبی را در تهیه و خرید کتاب های آموزشی متناسب با برنامه ی درسی فراهم سازد.

علوی مقدم: وزارت آموزش و پرورش، در جهت دهی به کتاب های آموزشی نقشی مهمی را ایفا می کند.

صدیق پور: آموزش و پرورش باید در فرایند انتشار کتاب های آموزشی، نخست بایستی چارچوب ها و نظارت را از کتاب های آموزشی خود آغاز کند.

هادی: نقش این وزارت خانه می تواند هدایت کننده، مشوق و نقاد کتاب های آموزشی باشد.

قورچی بیگی: چون متولی اصلی تعلیم و تربیت در کشور وزارت آموزش و پرورش است، برای تحقق این هدف، ابزارهایی لازمند که یکی از این ابزارها کتاب آموزشی مناسب است. پس شرایط ویژه کتاب های آموزشی ایجاب می کند که برای تهیه و تولید آن، آموزش و پرورش برنامه ریزی و نظارت دقیق داشته باشد.

کریمی: نقش وزارت آموزش و پرورش در حمایت از تهیه کنندگان کتاب های آموزشی موجب ارتقای کیفیت کتاب ها خواهد شد و در نتیجه،

هادی

● هیچ‌یک از دوستان، وضعیت کنونی انتشار کتاب‌های آموزشی را مطلوب ارزیابی نکرده‌اند و اغلب

آن را نیازمند حمایت و سازماندهی دانسته‌اند. آشفته‌گی و به هم ریختگی مطالب، دوری از نوآوری و خلاقیت، و تجاری و کلیشه‌ای بودن این کتاب‌ها، از جمله نقطه ضعف‌های آن‌ها شمرده شده‌اند.

● به زعم کارشناسان، ناآشنایی نویسندگان و ناشران کتاب‌های آموزشی با هدف‌های آموزشی وزارت آموزش و پرورش، مشکلات مالی، و فقدان برنامه‌ی مشخص برای تألیف، مهم‌ترین مشکل نشر این کتاب‌هاست. در این میان، تنها آقای صموتی به وجود شبکه‌ی توزیع پیچیده کتاب اشاره کرده است.

● خوشبختانه، کارشناسان پاسخگو به پرسش‌های ما، با طرح ساماندهی و جشنواره کاملاً آشنا هستند. ایشان از هر دو ارزیابی مثبتی دارند و استمرار کار آن‌ها را به‌طور دقیق و منظم خواهانند.

● و سرانجام، باز هم تأکید بر این‌که: وزارت آموزش و پرورش، نظارت و حمایت را بر رقابت و مداخله ترجیح دهد.

کتاب‌های آموزشی با استانداردها نزدیک‌تر خواهد شد و موجب اعتماد مخاطبان نیز می‌شود.

جمع‌بندی

● از دید و نظر کارشناسان حاضر، کتاب آموزشی مناسب کتابی است مکمل کتاب درسی که فهم آن را آسان سازد، کاستی‌های آن را جبران کند، مشکلات دانش‌آموزان را در یادگیری مطالب کتاب درسی برطرف نماید، مبتنی بر هدف‌های رفتاری کتاب درسی تألیف شود و به تغییر رفتار مخاطب از نظر مهارتی، نگرشی و دانشی بینجامد، یادگیری دانش‌آموز را تقویت کند، و سرانجام با طرح نکات و روش‌های جدید، به آموزش وسعت بخشد.

● ایشان مؤثر واقع شدن کتاب آموزشی بر فرایند یاددهی - یادگیری را مشروط بر آن دانسته‌اند که: به صورت خودآموز تدوین شود، از روش‌های متنوع آموزشی بهره بگیرد، کمبود وقت کلاس را با مطالب توضیحی جبران کند، با تجزیه و تحلیل عمیق و به زبان شیوا تألیف شود، توسعه‌دهنده‌ی مطالب درسی باشد، نگرش‌ها، روش‌ها و دستاوردهای جدیدی ارائه دهد، راهنمای معلم و دانش‌آموز باشد و در دانش‌آموزان برای یادگیری انگیزه‌ی مثبت ایجاد کند.

مدرسه جدید در واقع آزمایشگاه یادگیری است. کتابخانه قسمت اساسی و اصلی آموزش و پرورش به شمار می‌رود. مدرسه‌ای که کتابخانه‌ای برای دانش‌آموزان خود ندارد همچون مکانیکی است که هیچ‌گونه وسیله کار و فعالیت ندارد. [۱]

کتاب‌های آموزشی به نگاهی تازه

علاء نوری

مقدمه

در این مقاله تلاش شده است تا با توجه به رشد سرسام‌آور دانش بشری، جایگاه کتاب‌های آموزشی باز شناسانده شوند. به این منظور لازم است، ابتدا تصویری از آنچه «انفجار اطلاعات» نامیده می‌شود، به دست آید. با این نگاه، مفهوم اضطراب اطلاعات و ضرورت بازنگری به روش‌های آموزشی و برنامه‌های درسی مطرح می‌شود و مواردی از آنچه روش‌های موجود آموزش را به چالش می‌کشد، ذکر می‌گردد تا ضرورت آموزشی که هدف خود را «آموزش تحول» قرار می‌دهد، بیان شود.

در آموزش تحول آفرین، سواد مفهوم سنتی خود را از دست می‌دهد و از آن به عنوان سواد معنادار و پویا یاد می‌شود؛ تا مفهوم و رنگ تازه‌ای پیدا کند. در رویکرد نوین به آموزش و سواد، کتاب‌های آموزشی نقش تازه‌ای می‌یابند و با نگاه تازه‌ای به آن‌ها توجه می‌شود. کتاب‌های آموزشی و سایر منابع اطلاعاتی، ابزارهای نوین آموزشی به شمار می‌آیند.

در قسمت اول مقاله، «رشد سرسام‌آور دانش»، «جایگاه آموزش» و «تحول آموزشی برای آموزش تحول» مطرح می‌شود. و در قسمت دوم، به «سهم کتاب‌های آموزشی در آموزش برای دیگرگونی» و «ورود کتاب‌های آموزشی به کلاس‌های درسی» توجه می‌شود. سرانجام، این مقاله با پیشنهاد استفاده از کتاب‌های آموزشی در فرایند آموزش در چهار زمینه‌ی متفاوت، پایان می‌یابد.

رشد سرسام آور دانش

از دهه‌ی ۱۹۶۰ میلادی به بعد، تکرار واژه‌ی «انفجار اطلاعات» روزبه‌روز بیش‌تر شده است. زیرا مقدار دانش بشری که پیش از این در روندی قابل پیش‌بینی افزایش یافته است، اینک به‌طور تصاعدی فزونی گرفته است؛ آن هم به جای تصاعد عددی، به صورت تصاعد هندسی! می‌گویند: «دانش علمی هنگام مرگ ما، بیش از صد برابر زمان تولد ماست.» و نیز: «۹۵ درصد دانشمندی که از ابتدای تاریخ تاکنون در دنیا زیسته‌اند، معاصر ما هستند!» به نظر می‌رسد نیم عمر دانش بشری،

به‌ویژه در زمینه‌ی علوم و فناوری به‌طور متوسط بین ۳/۵ تا ۵ سال است. به بیان دیگر، هر ۳/۵ تا ۵ سال، نیمی از دانش علمی بشر مورد تجدید نظر، بازنگری و جایگزینی قرار می‌گیرد. البته نیاز نیست برای اثبات رشد سرسام‌آور دانش بشری، به چنین آمارهایی استناد کنیم. کافی است به شمار پایگاه‌های اطلاع‌رسانی شبکه‌های جهانی اینترنتی نگاهی بیندازیم، حجم چکیده‌ها و مقاله‌های علمی را جست‌وجو کنیم، سری به نشریه‌های علمی دنیا بزنیم و... همه‌روزه، حدود هزار جلد کتاب

به نظر می‌رسد، دل بستن به برنامه‌های رسمی و دیرپا که از گذشته‌های دور تاکنون دوام آورده‌اند، چاره‌ی کار نیست

جدید در سراسر دنیا چاپ می‌شود. اطلاعاتی که در سی سال گذشته تولید شده است، از مجموع اطلاعاتی که در طول پنج هزار سال گذشته ایجاد شده، بیش‌تر است. ریچارد وارمن^۱، با چنین استناداتی، روی دیگری از انفجار اطلاعات را به ما نشان می‌دهد. وارمن سخن از لزوم یادگیری مهارت‌های تازه‌ای به میان می‌آورد، مهارت‌های تازه‌ی مورد نظر او، بیش از آن‌که مهارت به کارگیری ابزارهای نوین اطلاع‌رسانی و کاربری فنی این ابزارها باشند، مهارت‌های جمع‌آوری اطلاعات مناسب، گزینش آن‌ها و استفاده‌ی مناسب از آن‌ها هستند.

وارمن معتقد است، دست یافتن به این مهارت‌ها نوعی اضطراب نوین را فراهم آورده است؛ اضطرابی که آن را «اضطراب اطلاعات» می‌نامد و از آن به عنوان شکافی که روزبه‌روز در حال افزایش است، یاد می‌کند. او می‌گوید: اضطراب اطلاعات، «گودال سیاهی است بین داده‌ها و دانش» و وقتی اتفاق می‌افتد که داده‌های زیادی در اختیار داریم که می‌توانند، اطلاعاتی بسیاری برای ما فراهم آورند، اما اطلاعاتی را که ما می‌خواهیم یا نیاز داریم، به ما نمی‌دهند [۲].

به دنبال داشته باشند، چالش‌های اساسی آموزش و یادگیری عبارتند از:

۱. حجم وسیع و نوشونده‌ی اطلاعات: هیچ برنامه‌ی درسی، کتاب درسی و زمان آموزشی چنان وسعتی ندارد که بتواند اطلاعات جدید دانش بشری را در خود جای دهد؛ صرف نظر از این که با وجود امکانات نوین چاپ و تکثیر، هزینه‌های فراینده و فشارهای اقتصادی مانع از تغییر مداوم محتوای کتاب‌های درسی است.

۲. آموزش برای فردا: اگر قرار باشد دانش‌آموزان را برای فردا آموزش دهیم، لازم است دانش فردا را به درستی مشخص کنیم تا پیش نیازهای آن را در برنامه‌ی درسی بگنجانیم. اما باز هم سرعت تولید دانش سریع‌تر از آن است که بتواند به تدوین یک برنامه‌ی درسی بینجامد.

۳. علاقه و انگیزه: بی‌علاقگی دانش‌آموزان به آموزش‌های رسمی که به دلیل محدودیت امکانات رسمی و سازمان‌های غیرکارآمد آموزشی روبه‌افزایش است، مشکل دیگری است. کتاب‌های درسی مملو از حقایق، فهرست داده‌ها، اطلاعات عملکردها، تاریخ، فرمول و پرسش‌های فراوان است که دانش‌آموزان کم‌تر به آن‌ها رغبت نشان می‌دهند. دیگر دوره‌ی آن گذشته است که دانش‌آموزان با این جمله‌ی معروف که «این

جایگاه آموزش

در چنین فضای هیجان‌آور، انتظارات از نهادهای آموزشی دو چندان می‌شوند. نظام رسمی آموزش و پرورش را به نقد و چالش می‌کشند و در مسیر تحولی گریزناپذیر قرار می‌دهند. به نظر می‌رسد، دل بستن به برنامه‌های رسمی و دیرپا که از گذشته‌های دور تاکنون دوام آورده‌اند، چاره‌ی کار نیست. از طرف دیگر، برنامه‌هایی که هر ساله بدون اندیشه و تمهید و تدارک سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم تغییر می‌کنند، و هرگز به عنوان یک «بسته‌ی کامل آموزشی» ارائه نمی‌شوند نیز، نمی‌توانند نیازهای آموزشی جدید را پاسخگو باشند.

فراتر از این که برنامه‌های درسی همچنان چارچوب محکم دیرین خود را حفظ کنند و یا هر روز دستخوش تغییر شوند و سردرگمی معلم و دانش‌آموز را برای آن که چه درس بدهد و چه بیاموزد،

اطلاعات روزی به کار خواهد آمد»، قانع شوند. آن‌ها به دنبال رغبت‌ها و علاقه‌ی خود هستند.

۴. کتاب‌های غیرقابل خواندن: صاحب‌نظرانی چون هاروی دانیلز و استون زمل من^۲ معتقدند: «اغلب کتاب‌های درسی، مثل دایرةالمعارف‌ها و فرهنگنامه‌ها، جزو

کتاب‌های مرجع محسوب می‌شوند این کتاب‌ها غیرقابل خواندن، سطحی، آشفته، مستبدانه و نادرست هستند. از این بدتر، هر لحظه که دانش‌آموز سرش را در یک کتاب درسی هزار صفحه‌ای فرو می‌برد و غرق مطالعه می‌شود، به منزله‌ی از دست دادن زمانی است که برای

مطالعه‌ی واقعی باید صرف می‌شد؛ مطالعه‌ای که افراد متفکر و کنجکاو در خارج از مدرسه انجام می‌دهند و می‌تواند عادت یک عمر مطالعه را در آن‌ها به وجود آورد و اشتیاقی واقعی برای یادگیری ریاضیات، علوم، تاریخ، ادبیات یا هنر را موجب شود. خلاصه این که افراد زیرک عموماً کتاب‌های درسی مدرسه‌ها را نمی‌خوانند و به جای آن، به مطالعه‌ی روزنامه و مجله و سایر کتاب‌های

غیرداستانی می‌پردازند.»

۵. رسانه‌های جذاب‌تر: در سال‌های اخیر، برای تصویرسازی، صفحه‌آرایی و جذابیت بصری کتاب‌های درسی تلاش زیادی شده است، اما همین تلاش در میان کتاب‌های آموزشی غیردرسی نیز به چشم می‌خورد. صفحات یکنواخت سیاه و سفید جای خود را به

صفحات رنگی دارای قسمت‌های گوناگون، نمودارها، مطالب زنده و جالب داده‌اند و از سوی دیگر، ناشران دریافته‌اند که دنیای بازی‌های رایانه‌ای، اینترنت و فیلم‌ها و CDهای رنگارنگ، رقیب جدی آن‌ها می‌باشند.

۶. آموزش‌های آزمون‌محور: در

نظام‌های آزمون‌محور که همه‌ی تلاش‌های آموزشی در نهایت با یک آزمون کتبی محدود سنجیده می‌شوند و نتایج همین آزمون، ملاک ارتقای دانش‌آموزان تلقی می‌شود، معلمان به‌طور فزاینده‌ای همان مطالبی را آموزش می‌دهند که آزمون می‌شوند. این سؤال بارها از سوی دانش‌آموزان مطرح می‌شود که: «آیا این موضوع در امتحان می‌آید؟» اگر پاسخ داده شود که موضوع ربطی به آزمون‌های تدارک

تا وقتی مدرسه‌ها از نمره‌های آزمون‌ها به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی و کیفیت فعالیت دانش‌آموزان سود می‌برند، در تجدید نظر نسبت به واقعیت آموزش دچار مشکل خواهیم بود

دانش آموزانی
روبه رو هستیم که
اطلاعات آن‌ها از
معلمانشان بیش‌تر
است. تعداد این
دانش آموزان هر
روزه افزون
می‌گردد. به بیان
دیگر، دانش آموزان

بسیاری به مدرسه می‌آیند که تجربه‌های
زیادی در ارتباط با مهارت‌های زندگی
ندارند، ولی دانش‌ها و اطلاعات
گوناگونی دارند. لازم است معلم‌ان به این
دانش آموزان کمک کنند، تا داده‌ها و
اطلاعات خام خود را به دانش قابل استفاده
تبدیل کنند و بتوانند، بر پایه‌ی آن بیندیشند،
قضایوت کنند و به درستی تصمیم بگیرند»
[۲].

تحول آموزشی برای آموزش تحول

از آنچه تاکنون ذکر شد می‌توان نتیجه
گرفت، از یک سو نیازمند آموزش
مهارت‌های جدید در آموزش هستیم، و از
سوی دیگر، کتاب‌ها و روش آموزشی
کنونی پاسخگوی نیازمندی‌های جدید
آموزشی نیستند. شاید این موضوع را بتوان
در مقدمه‌ی کتاب «آموزش هزاره‌ی نو» که
توسط «مؤسسه‌ی بین‌المللی آینده‌ی پایدار»
که در سال ۱۹۹۷ منتشر شد، به خوبی
مشاهده کرد. در این مقدمه آمده است:

دیده شده ندارد، این اعتراض جدی مطرح
می‌شود که: «چرا آموزش داده می‌شود؟
چرا وقت ما بیهوده هدر می‌رود؟» در
نتیجه، معلم‌ان نیز معتقد می‌شوند، آنچه
را باید در برنامه درسی خود قرار دهند و
هدف‌های آموزشی قلمداد کنند که در
آزمون‌ها مورد پرسش قرار می‌گیرند.

این موضوع یکی از دشواری‌های
جدی نظام آموزشی است؛ آن‌چنان‌که آیزنر
می‌گوید: «تا وقتی مدرسه‌ها از نمره‌های
آزمون‌ها به عنوان شاخص پیشرفت
تحصیلی و کیفیت فعالیت دانش آموزان
سود می‌برند، در تجدید نظر نسبت به
واقعیت آموزش دچار مشکل خواهیم بود.»
هدف اصلی آموزش این نیست که
دانش آموزان بتوانند تکالیف معین و محدود
تدریس شده را انجام دهند، بلکه هدف این
است که به آن‌ها کمک کنیم تا در زندگی
بیرون از مدرسه موفق باشند» [۲].

۷. دانش آموزان پیشرو: در پرتو
فناوری‌های جدید، آن‌چنان‌که گری
مارکس^۳ می‌گوید: «ما به تدریج با

«...به رغم همه‌ی دگرگونی‌های فناوری آموزشی، کسانی هستند که نمی‌توانند یاد بگیرند و از مدرسه بیزارند؛ گویی در دنیای بی‌سواد و هرج و مرج زندگی می‌کنند. در چنین موقعیتی، امیدواریم با پیشنهاد راهبردها و طرح‌هایی به منظور پی‌ریزی جامعه‌ی جهانی برای تحول آموزشی خودمان، راهکارهایی بیابیم. تکلیف ما

ایجاد تحولی است که ابزارش آموزش است.

انسان موجودی یادگیرنده است. بدون یادگیری می‌میریم. یادگیری جزیانی مادام‌العمر است. یادگیری فرایندی است برای توسعه، برای ساختن جامعه‌ای نوین و برای طراحی آمیزه‌ای مطلوب، یادگیری تکامل‌تدریجی است.

دنیا با سرعتی سرسام‌آور تغییر می‌کند. همه‌ی فناوری‌های مهم دنیا در شاهرهای قرار گرفته‌اند که به دگرگونی همه‌ی ابعاد زندگی بشر و کره‌ی زمین منتهی می‌شود؛ آن‌هم فراتر از پراشوب‌ترین تصویرهایی که در تخیل بهترین آینده‌شناسان می‌گنجد.

«مجموعه‌ی فناوری‌هایی که اینک در دسترس بشر قرار دارند، تحولی اساسی را در یادگیری و آموزش رقم زده‌اند. دیگر نظام‌های کلاسیک آموزش، مشتمل بر دانش‌آموز، کتاب، کلاس، آزمون، آموزگار و بسیاری از وسایل آموزشی منسوخ شده‌اند. در پرتو انقلاب فناوری، فرصت‌هایی برای یادگیری شتابان، آسان‌تر

و ارزان‌تر فراهم می‌شود که تاکنون سابقه نداشته‌اند» [۳].

مهم‌ترین تحول آموزشی برای پاسخ‌گویی به نیازها و دگرگونی‌های علمی و فناوری، توجه به مهارت‌های یادگیری به عنوان راه یادگیری است. تردیدی نیست که در دنیای متحول امروز، کسانی می‌توانند همراه با دگرگونی‌ها پیش روند

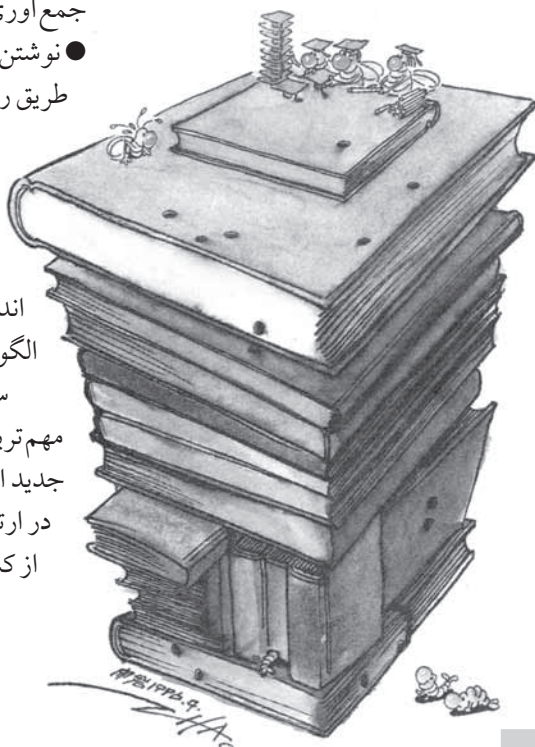
که با مهارت‌های یادگیری آشنا باشند و بر پایه‌ی این مهارت‌ها در هر زمان و هر مکان، یادگیرنده باقی بمانند. آنچه در دنیای امروز مهم است، حجم دانستنی‌ها نیست، بلکه سرعت روبه‌رشد افزون شدن اطلاعات و دانستنی‌هاست. آموزش امروز بر پایه‌ی افزایش اندوخته‌های فراگیران بنا نمی‌شود،

در مطالعه‌ی TIMSS،
بررسی اطلاعات نشان
می‌دهد که در کشورهای
گوناگون، دانش‌آموزانی که
در خانه‌ی خود سه منبع
کمک آموزشی: فرهنگ
لغت، میز تحریر و رایانه در
اختیار دارند، در مقایسه با
کسانی که این امکانات را در
اختیار ندارند، عملکرد
بهتری دارند

بلکه فرایندی هستی گرایانه به شمار می آید که می کوشد تا فراگیر، خویشتن و جهان بیرون خویش را بشناسد، بتواند در زمینه های گوناگون زندگی بهتر تصمیم بگیرد و با کامیابی و موفقیت از زندگی لذت برد.

سهم کتاب های آموزشی در آموزش برای دگرگونی

برای دستیابی به آموزشی که تربیت یادگیرندگان مادام العمر را هدف قرار می دهد، روش های گوناگونی مطرح هستند. آنچه در موضوع مقاله ی حاضر می گنجد این است که یادگیرندگان مادام العمر «زگهواره تاگور

دانش بجوی» را عمل می کنند، به مهارت استفاده ی درست از اطلاعات و داده ها برای تصمیم گیری نیاز دارند. برای آن ها، کتاب های درسی، در کنار دیگر کتاب ها و منابع آموزشی، راهی برای کسب اطلاعات پایه به شمار می آیند.

یادگیرندگان مادام العمر، از یک سو لازم است مهارت های به کارگیری ابزارهای نوین فناوری اطلاعات را در خود پرورش دهند و از دیگر سو، مهارت های مطالعه ی خود را وسعت بخشند. امروزه، یادگیری مبتنی بر پردازش اطلاعات است. آموزش جدید به مفهوم تازه ای از سواد خواندن، نوشتن و حساب کردن دست یافته است [۴]. در رویکرد نوین:

● خواندن یعنی: یافتن اطلاعات، از طریق جست و جو در منابع مکتوب، مشاهده، جمع آوری، ثبت و...

● نوشتن یعنی: مهارت برقراری ارتباط از طریق رسانه های متعدد و استفاده کردن از انواع اطلاعات و رسانه ها.

● حساب کردن یعنی: طراحی هدف ها و فرایندها در دنیای واقعی، تخمین فرایندها، اندازه گیری کمیت ها، مدل سازی، الگویابی و کشف و استدلال.

سوادآموزی با مفهومی پیشرفته، از مهم ترین نکات مورد قبول در آموزش جدید است که بسیاری از صاحب نظران در ارتباط با آن سخن گفته اند. بسیاری از کشورهای پیشرفته، برنامه هایی

برای بهبود وضعیت سواد خواندن و نوشتن فراگیران طراحی کرده اند.

الیوت آیزنر، استاد آموزش و پرورش دانشکده‌ی علوم تربیتی دانشگاه استنفورد، رسالت نوین مدرسه‌ها را در پنج هدف تدوین می‌کند و معتقد است، مدرسه‌ها باید در زمینه‌ی داوری کردن (تجزیه و تحلیل مسائل و قضاوت)، تفکر انتقادی، سواد آموزی معنادار، همکاری و مشارکت، و خدمت‌گزاری (کمک‌رسانی و یاری به دیگران) تلاش کنند، تا وظایف خود را در قبال فراگیران به انجام رسانند.

در سال ۱۳۷۶ ش، رئیس جمهور وقت آمریکا در سخنرانی خود در کنگره، سه هدف مهم آموزشی خود را برای آن که آمریکاییان از بهترین آموزش در جهان برخوردار باشند، چنین ذکر می‌کند: «همه‌ی کودکان هشت ساله بتوانند بخوانند، همه‌ی کودکان ۱۲ ساله بتوانند وارد شبکه‌ی اینترنت شوند، همه‌ی جوانان ۱۸ ساله بتوانند به دانشگاه راه یابند، همه‌ی بزرگسالان از آموزش مادام‌العمر بهره‌مند شوند.»

وی به این منظور ده اصل را ذکر می‌کند که سومین اصل آن چنین است: «برای کمک به کتاب‌خوانی کودکانمان بیش‌تر تلاش کنیم.» وی می‌افزاید: «چهل درصد از کودکان هشت ساله‌ی ما نمی‌توانند به تنهایی کتاب بخوانند به همین دلیل است که طرح «آمریکا بدون کمک گرفتن

می‌خواند» را آغاز

کردیم... باید از معلمان خصوصی برای یاری رساندن به دانش‌آموزان در امر کتاب‌خوانی بهره بگیریم و این به ویژه تلاشی است برای والدین که هر شب با کودکانشان کتاب بخوانند.»

در مطالعه‌ی TIMSS، بررسی اطلاعات نشان می‌دهد که در کشورهای گوناگون، دانش‌آموزانی که در خانه‌ی خود سه منبع کمک آموزشی: فرهنگ لغت، میز تحریر و رایانه در اختیار دارند، در مقایسه با کسانی که این امکانات را در اختیار ندارند، عملکرد بهتری دارند... با افزایش تعداد کتاب‌ها در منزل، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان افزایش یافته است.

ورود کتاب‌های آموزشی به کلاس‌های درسی

تلاش بین‌المللی برای ارتقای سواد واقعی و معنادار فراگیران مدرسه‌ها یکی از راهکارهای تحول آموزشی است. توجه به این مهم در کشور ما نیز امری ضروری و منطقی است و شواهد آشکار و پنهان زیادی از آن حمایت می‌کنند.

سهم زیادی از بازار نشر کتاب‌های کمک‌درسی را، کتاب‌های حل مسائل و

مشابه آن‌ها تشکیل می‌دهند. کتاب‌هایی که با هدف پاسخ به پرسش‌های کتاب درسی تدوین می‌شوند و ممکن است پرسش‌هایی داشته باشند که پاسخ آن‌ها در متن درس‌های کتاب‌های آموزش و پرورش یافت می‌شود، اما برای اطمینان دانش‌آموزان از گرفتن نمره‌ی کامل در آزمون‌ها، پاسخ این‌گونه پرسش‌ها نیز ذکر شده است. هر چند در بروز و ظهور این پدیده عوامل متفاوتی می‌توانند دخالت داشته باشند، بدون تردید کمبود سواد خواندن معنادار دانش‌آموزان که آن‌ها را به سوی «لقمه‌ی جویده شده» برای هضم و جذب درس‌های مدرسه سوق می‌دهد، عامل اساسی است.

نتایج ایران در آزمون سال ۲۰۰۱ «مطالعه‌ی بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن» (پرلز)^۴ نیز گواهی بر این مدعاست. این مطالعه هر پنج سال یک بار، در سال‌های ۲۰۰۱، ۲۰۰۶، ۲۰۱۱، روند خواندن را در کودکان پایه‌ی چهارم ابتدایی ۳۵ کشور شرکت‌کننده از سراسر جهان ارزیابی می‌کند. از میان، این کشورها، ۲۳ کشور بالای میانگین بین‌المللی (با تفاوت معنی‌دار)، ۱۰ کشور با تفاوت معنی‌دار در پایین میانگین، و دو کشور اسلوانی و نروژ در حدود میانگین قرار دارند. کشورهای زیر میانگین به ترتیب عبارتند از: نروژ، قبرس، مولداوی، ترکیه، مقدونیه، کلمبیا، آرژانتین،

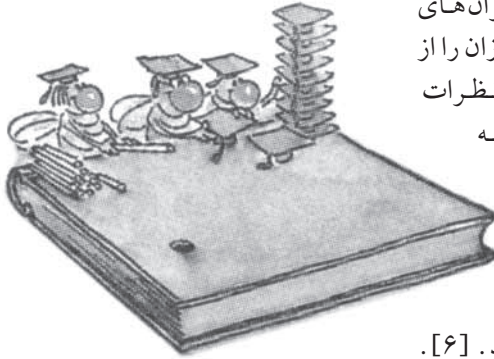
جمهوری اسلامی ایران، کویت، مراکش و بلژ [۵].

همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهند، لازم است توجه به مهارت خواندن به طور جدی در برنامه‌های آموزشی ما وارد شود و گام مهمی برای تحول آموزشی به شمار آید. این برنامه، فقط ویژه‌ی درس زبان‌آموزی و ادبیات نیست و هنگامی نتیجه‌ی مؤثری دارد که در همه‌ی درس‌ها به کار گرفته شود و جزو برنامه‌ی مدرسه قرار گیرد.

دنا هوکر تاپننگ و **روبتا آن مک مانوس**^۵ در مقاله‌ای، از تجربه‌های مدرسه‌ای یاد می‌کنند که در آن، به فرهنگ خواندن و نوشتن توجه می‌شود و به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا در تمام طول زندگی به مطالعه بپردازند.

در این تجربه‌ها، از روش مطالعه‌ی کاربردی SQ3R^۶ و طرح RAFT^۷ یاد می‌شود. آن‌ها در مقاله‌ی خود توضیح می‌دهند که چگونه به کمک مسؤولان مدرسه، هفته‌ای یک بار کل دانش‌آموزان وارد دوره‌ای از مطالعه‌ی خاموش می‌شوند که در آن، هر کس کتاب مورد علاقه‌ی خود را مطالعه می‌کند. سپس هر کسی واکنش خود را نسبت به آنچه خوانده است، می‌نویسد.

این طرح در کلاس علوم نیز به کار گرفته می‌شود و «معلم به دانش‌آموزان کمک می‌کند، به گنجینه‌ای از راهبردهای دست‌پیدا کنند که به درس علوم و

کتاب‌های درسی پر مطلب مربوط می‌شوند. کتاب‌هایی با عنوان‌های «راهنمای خواندن»، دانش‌آموزان را از نحوه‌ی سازماندهی کتاب‌ها و نظرات کلیدی آگاه می‌کنند و به دانش‌آموزان کمک می‌کنند، درباره‌ی «آنچه می‌دانند»، «آنچه را می‌خواهند بدانند» و به آنچه که از کتاب‌ها و سخنرانی‌ها می‌آموزند، بیندیشند. [۶].

راهکارهایی برای ورود کتاب‌های آموزشی به کلاس درس

در پایان این مقاله، چند راهکار اجرایی برای ورود کتاب‌های آموزشی به کلاس درس پیشنهاد می‌شود. هر یک از این راه‌ها، مجال جداگانه‌ای برای بررسی و ارائه‌ی رویه‌ی عملیاتی مخصوص به خود می‌طلبند که فرصت دیگری می‌خواهد.

● کتاب‌های آموزشی به عنوان محتوای تدریس: معلم می‌تواند، به جای تدریس یک موضوع درسی با روش سخنرانی، کتاب‌ها یا مقاله‌های مناسبی را که از پیش انتخاب کرده است، در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد تا به شکل فردی یا گروهی، هدف‌های تدریس را از مقاله‌ها انتخاب کنند و در برگه‌هایی بنویسند، یا در مقابل دیگر دانش‌آموزان بازگو کنند، و یا برای آن‌ها طرح‌ها و مدل‌هایی ارائه دهند. این‌گونه

فعالیت‌های دانش‌آموزان جای تدریس مستقیم معلم را می‌گیرند و معلم در نقش راهنما، چگونگی استفاده از کتاب‌ها را برای کسب اطلاعات مورد نیاز به دانش‌آموزان آموزش می‌دهد. مهارت‌های «شکار کلمات کلیدی» برای گزینش موضوع‌های مورد نظر از یک مقاله، و «مطالعه‌ی اجمالی» برای دریافت مفهوم اصلی یک موضوع، از جمله مهارت‌های مطالعه‌ای هستند که به این طریق به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شوند.

● کتاب‌های آموزشی به عنوان «تکالیف پربار»: تکالیفی که متناسب با دانش‌آموزان تدارک دیده شوند، راهی برای «ادامه‌ی یادگیری»، «آماده‌سازی برای یادگیری» و یا «تثبیت و تعمیق یادگیری» به شمار می‌آیند. استفاده از کتاب‌های آموزشی در همه‌ی این موارد ممکن است. معلمان می‌توانند، به جای

در ارتباط با موضوع تدریس مطرح کند و از دانش‌آموزان علاقه‌مند بخواهد، پاسخ این پرسش‌ها را در کتاب‌هایی که معرفی می‌شوند، جست‌وجو کنند.

● **کتاب‌های آموزشی به عنوان فعالیت‌ها و پروژه‌های علمی:** با آموزش گام به گام به تحقیق کتاب‌خانه‌ای، نوشتن مقاله‌های علمی، و یا تهیه کنفرانس علمی می‌توان دانش‌آموزان علاقه‌مند را هدایت کرد تا به عنوان فعالیت‌های علمی خارج از کلاس، در ارتباط با موضوع مورد علاقه‌ی خود کتاب بخوانند و از کتاب‌ها یادداشت بردارند، نکات یادداشت شده را در کنار هم قرار دهند و یا ترکیب تازه و مناسبی، مقاله‌ای تازه ارائه دهند. در این مسیر، دانش‌آموزان می‌آموزند که چگونه ابتدا سازمان و ساختار کلی موضوع مورد علاقه‌ی خود را بیافرینند و سپس در ارتباط با شاخه‌ها و موضوع‌های فرعی سازمان داده شده، مفاهیم و نوشته‌های مناسب را از کتاب‌ها پیدا کنند.

● **کتاب‌های آموزشی به عنوان راهی برای ارزشیابی:** از کتاب‌های آموزشی مناسب می‌توان برای ارزشیابی آموخته‌های دانش‌آموزان و مهارت‌های مطالعاتی آن‌ها بهره‌جست. معلم می‌تواند، کتاب‌های مرتبط یا مقالات

تکلیف‌های یکنواخت و خسته‌کننده، کتاب‌هایی را برای مطالعه به دانش‌آموزان پیشنهاد کند؛ با مطالعه‌ی هر کتاب، دانش‌آموزان لازم است یک موضوع مربوط به درس را انتخاب کنند و در کلاس ارائه دهند. موضوع مربوط به درس می‌تواند «تاریخچه‌ی یک علم»، «کاربرد آن در زندگی روزمره»، «راه دیگری برای ارائه‌ی آن موضوع»، «مسائل و موضوعات حل نشده در ارتباط با موضوع» و... باشد.

به منظور «آماده‌سازی برای یادگیری»، معلم می‌تواند با تعیین موضوع درس بعد، از دانش‌آموزان بخواهد به کتابخانه‌ی مدرسه مراجعه کنند. و کتاب‌های مناسبی در ارتباط با درس آینده انتخاب کنند و به کلاس بیاورند.

برای «تثبیت یادگیری»، خواندن کتاب یا مقاله‌ای در ارتباط با درس پیشنهاد می‌شود. معلم می‌تواند جدولی طرح کند که دانش‌آموزان با خواندن کتاب یا مقاله بتوانند، آن جدول را حل کنند. معلم می‌تواند، سؤال‌های تازه‌ای را

مناسب را که از پیش تدارک دیده است، به عنوان آزمون پایانی یک بخش یا واحد تدریس به کلاس بیاورد و بین دانش آموزان (فردی یا گروهی) توزیع کند. سپس از آن‌ها بخواهد، با مراجعه به کتاب‌ها و آدرس دادن از آن‌ها، پاسخ پرسش‌هایی را که تعیین می‌کند، پیدا کنند، آن‌ها را با آموخته‌های خود مقابله و مقایسه کنند، تفاوت‌ها و شباهت‌ها را بازگو کنند و یا مطالب کتاب‌ها (مقاله‌ها) را براساس کتاب‌های درسی و مقاله‌هایی که هنگام تدریس از آن استفاده شده است، نقد و ارزیابی کنند.

چنین راهکارهایی باعث حضور جدی کتاب‌های آموزشی در برنامه درسی می‌شوند؛ حضوری که با هدف‌های رسمی از پیش تعیین شده‌ی درس‌های مدرسه‌ای مخالفتی ندارد و می‌تواند پشتیبان آن‌ها نیز باشد، اما زمینه‌ای برای جمع‌آوری و گزینش اطلاعات فراهم می‌آورد و دانش آموزان را به تولید دانش سوق می‌دهد. آن‌ها وقتی در جایگاه یک محقق مقاله‌ای را می‌نویسند و یا موضوعی را ارائه می‌دهند، توانمندی‌ها و قدرت‌های خود را باور می‌کنند. انتخاب کتاب‌ها توسط فراگیران بستر مشارکت بیش‌تر را مهیا می‌کند. از سوی دیگر، ورود منابع جدید اطلاعاتی، از جمله کتاب به برنامه‌ی درسی، ضعف‌های برنامه‌ی درسی ثابت را کاهش می‌دهد.

◀ زیرنویس

1. Richard S. Wurman
2. Harvey Daniels & Steven Zemelman
3. Gary Marx
4. Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)
5. Donna Hooker Topping & Robata AnnMc Maxus
6. ابتدای واژه‌های: Survey (بررسی کردن)، Question (پرسیدن)، Read (خواندن) و Review (مرور کردن).
7. ابتدای واژه‌های: Role (قوانین)، Audience (حاضران)، Formats (قالب‌ها) و Topics (موضوع‌ها).

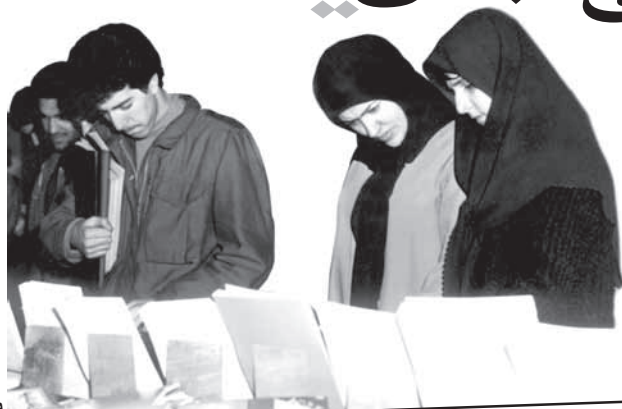
◀ منابع

1. علی اکبر شعاری نژاد. ادبیات کودکان. انتشارات اطلاعات. تهران: ۱۳۶۴ (چاپ چهارم). ص ۱۰۶
2. Educational leadership. No: 4-y: 61. Des. 2003 & Jan. 2004.
3. مقاله‌های گوناگون ترجمه‌ی «شورای گزینش و ترجمه‌ی متون» سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، وزارت آموزش و پرورش، مندرج در: مجله‌ی «پژوهش یار»، تابستان ۷۷. ص ۹۲.
4. فناوری اطلاعات در آموزش ابتدایی پیشنهادها و راهکارها. ترجمه‌ی ابراهیم طلایی. انتشارات مدرسه. چاپ دوم. ۱۳۸۲.
5. عبدالعظیم کریمی. بررسی اجمالی نتایج مطالعه‌ی بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن پرلز (PIRLS). ۲۰۰۱. پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت، مرکز مطالعه‌ی بین‌المللی پرلز. تابستان ۱۳۸۳. (منتشر نشده).
6. مقاله‌ی «برای خواندن وقت بگذارید و لذت ببرید». ترجمه‌ی حسن سالاری. مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی. سال هفتم. شماره‌ی ۳.

کتاب‌های آموزشی به کتاب‌هایی اطلاق می‌شود که تحقق اهداف آموزش و پرورش را تسریع و تعمیق بخشد و باید تسهیل‌کننده درک مطلب برای دانش‌آموز، سازگاری آن با مخاطب و در راستای اهداف کتاب درسی باشد.

دکتر علی اصغر فانی

بازار کتاب‌های آموزشی: بی‌انضباطی یا کاستی؟ (۱)

محمود معافی

اشاره

ناشران کتاب‌های آموزشی، برای آماده‌سازی تولیدات خود، از شیوه‌های بسیار متنوعی بهره می‌گیرند. در این مقاله، با یکی از این شیوه‌ها که بسیار سنجیده به نظر می‌آید، آشنا می‌شویم. گرچه شاید نتوان، این مراحل را به دقت و موبه‌موبه اجرا در آورد، اما از آنچه که توصیه شده است می‌توان، همانند قطب‌نمایی برای تشخیص مسیر درست آماده‌سازی کتاب آموزشی بهره گرفت. مؤلف پیش از پرداختن به توصیه‌های خود، بر این نکته پای فشرده است که غرض «طرح سامان بخشی» تقسیم کردن ناشران و نویسندگان به خوب و بد نیست! و به روشنی دلایل اجرای این طرح را بر شمرده است.

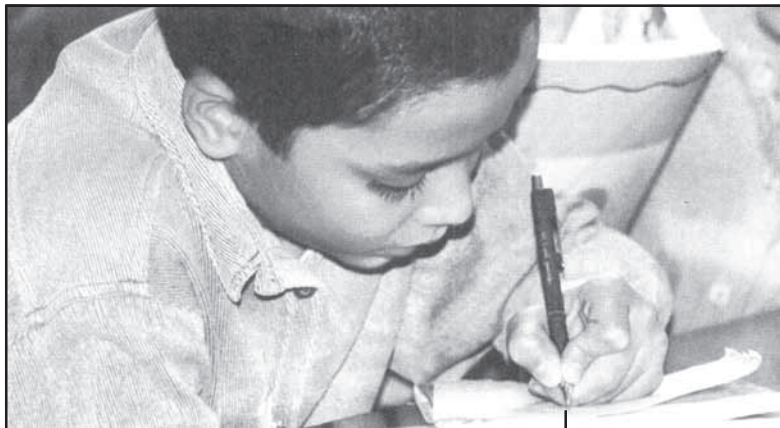
کتاب‌های آموزشی بستری مهم برای توسعه‌ی یادگیری، غنابخشیدن به آن، به روز نگه‌داشتن اطلاعات علاقه‌مندان به علم و معرفت، گسترش علاقه به مطالعه، توسعه‌ی تفکر، خلاقیت و مهارت بین مخاطبان است. مخاطبان ممکن است که دانش‌آموزان گروه‌های سنی گوناگون، دانشجویان، معلمان، والدین و یا طیف وسیعی از مردم، با محدوده‌ی سنی خاصی باشند.

**تولید کتاب آموزشی
نیازمند تدوین
راهنمای تولید است.**

کتاب‌های آموزشی، همان‌گونه که از نامشان پیداست، مکمل برنامه‌های درسی هستند. برخی از آن‌ها هدف‌های برنامه‌ی درسی را تقویت می‌کنند و برخی هم به دنبال هدف‌هایی چون توسعه‌ی دانش و یا مهارت‌های مخاطبان هستند. راستش را بخواهید، کتاب درسی به تنهایی نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای متنوع دانش‌آموزان و معلمان باشد. دولت‌ها بنا به دلایل گوناگونی، به

سختی می‌توانند مواد آموزشی را به دانش‌آموزان و یا معلمان در قالب بسته‌های آموزشی ارائه کنند. دانش‌بشری نیز هر پنج سال دو برابر می‌شود، در مواردی، تحولات برنامه‌ی درسی عقب‌تر از تحولات جامعه است. از سوی دیگر، دانش‌آموزان، دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های زیادی را باید کسب کنند و آموزش و پرورش نمی‌تواند به همه‌ی این نیازها پاسخ دهد؛ زیرا: زمان کافی نیست، بار برنامه‌ی درسی را هم نباید زیاد کرد، اخلاقاً هم درست نیست که بچه‌ها را زیر فشار انواع و اقسام کتاب‌ها خرد کنیم؛ حتی اگر این کتاب‌ها هم خوب باشند. خیلی از کتاب‌ها را بهتر است که فقط بخوانیم و یا دانش‌آموز را به خواندن آن‌ها تشویق کنیم، اما بچه‌ها را نباید از امتحان آن‌ها معاف کنیم. اصلاً در برخی از کشورها، برخی از مواد درسی تدریس می‌شوند، اما امتحانی در کار نیست،

کتاب‌های آموزشی، همان‌گونه که از نامشان پیداست، مکمل برنامه‌های درسی هستند. برخی از آن‌ها هدف‌های برنامه‌ی درسی را تقویت می‌کنند و برخی هم به دنبال هدف‌هایی چون توسعه‌ی دانش و یا مهارت‌های مخاطبان هستند. راستش را بخواهید، کتاب درسی به تنهایی نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای متنوع دانش‌آموزان و معلمان باشد. دولت‌ها بنا به دلایل گوناگونی، به

حسن این کار بازشدن راه ورود کتاب‌های
بیش‌تر هم به کلاس درس است.
با این مقدمات متوجه می‌شویم، که
آموزش‌های غیررسمی و مکمل، از
قدرت مانور زیادتری در مقایسه با
آموزش‌های رسمی برخوردارند. اما این
سؤال نیز مطرح است که: آیا ناشران در
تولید مواد آموزشی با هدف تکمیل
آموزش‌های رسمی،

نباید خود را تابع یک
سلسله اصول و ضوابط
بدانند؟ بحث از بایدها و
نبایدها نیست، بحث از
به‌کارگیری توصیه‌ها و
تجربه‌هایی است که
موجب کیفیت بخشی به
تولیدات آموزشی
می‌شوند. آیا بهتر است

**اولین گام در تولید
یک کتاب یا
مجموعه‌ای از
کتاب‌های آموزشی،
«نیازسنجی» است**

که اول کتاب را تولید کنیم و بعد از چاپ،
از افراد گوناگون در مورد کیفیت آن
نظرخواهی کنیم؟ یا این‌که از قبل و در
فرایند کار، با ضابطه‌هایی کار خود را
شروع کنیم و آن را به سرانجام خوشی
برسانیم؟ تنها با اتخاذ راهبرد اخیر است که
می‌توانیم یک باقیات و الصالحاتی از خود
برجای گذاریم.

راستش از شش هفت سال قبل که
گلایه‌ها و شکایات معلمان از وضعیت
بازار کتاب‌های کمک آموزشی و کمک
درسی به سازمان پژوهش رسید،
برنامه‌ریزان درسی و یا خود معلمان هم فکر
نمی‌کردند که موضوع تا این حد حاد باشد.
از کمبودها بگیری تا کیفیت کار، و از کمی
ارتباط با برنامه‌های درسی بگیری تا
بی‌ارتباطی با نیازهای مخاطب. کاستی‌ها
و کمبودها آن قدر زیاد بودند که عملاً
سامان بخشی به آن‌ها، تشکیل یک ستاد و
حضور افرادی مطلع، خبره و دلسوز را
طلب می‌کرد. برای ساماندهی این کار
مهم حقیقتاً کدام نهاد
بهبتر از سازمان پژوهش و
برنامه‌ریزی آموزشی
می‌توانست این مسئولیت
را بر عهده گیرد؟
دفتر انتشارات کمک
آموزشی، در تولید
کتاب‌های
کمک آموزشی، با
جدیت تمام و با
بهره‌گیری از کارشناسان و صاحب‌نظران،
هدایت کار را در فضایی از بیم و امید در
دست گرفت. اوایل ناشران نگرانی‌هایی
داشتند، اما هنگامی که خود آن‌ها
دریافتند که هدف این طرح این نیست که
ناشران را به دو گروه بد و خوب تقسیم
کند، بلکه هدف این است که خوب‌ترین
را از خوب‌ها تمیز دهد، با اتخاذ این
راهبرد بتدریج تردیدها کم‌تر و امیدها
بیشتر شد.

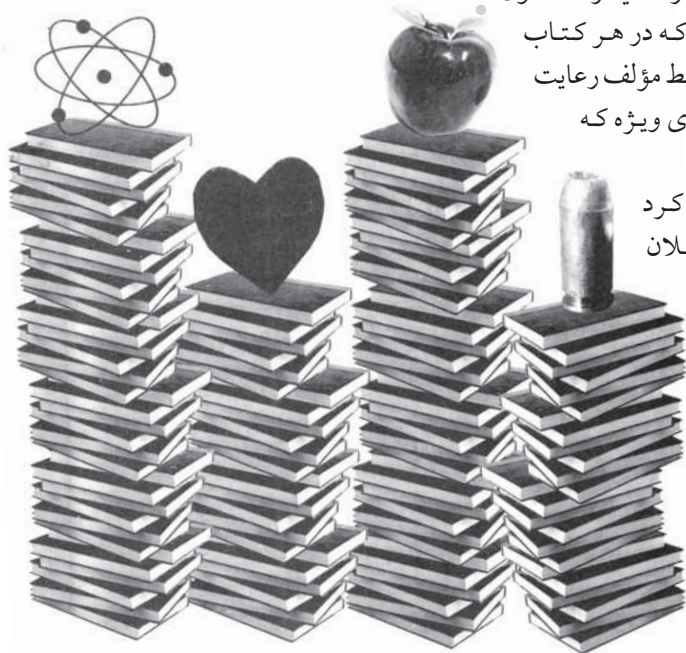
اکنون اجازه دهید، با بررسی
کتاب‌های آموزشی و کمک درسی و
یافته‌هایی که در چند سال اخیر داشته‌ایم،

تجربه‌های خود را در اختیار شما خوانندگان عزیز قرار دهیم. بد نیست این نکته را هم در نظر داشته باشید که هدف «طرح ساماندهی کتاب‌های آموزشی» این نیست که بهترین کتاب در رشته‌های گوناگون علمی و یا کتابی را که بیش از بقیه با استقبال عمومی مواجه شده، یا بیش‌ترین تأثیر را در زندگی مردم داشته است، انتخاب کند. بلکه هدف، انتخاب بهترین‌ها و معرفی خوب‌ترها در حوزه‌ی برنامه‌ی درسی، و یا اجرای مؤثرتر برنامه‌ی درسی در کلاس درس است. داوران براساس یک سلسله از معیارها که مدت‌ها درباره‌ی آن‌ها با هم بحث و گفت‌وگو داشته‌اند، به نقد و داوری درخصوص این کتاب‌ها می‌نشینند. تازه آن هم با دو مجموعه از معیارها: اول معیارهای عمومی که در هر کتاب کمک‌آموزشی باید توسط مؤلف رعایت شود، و دوم معیارهای ویژه که خیلی تخصصی‌ترند.

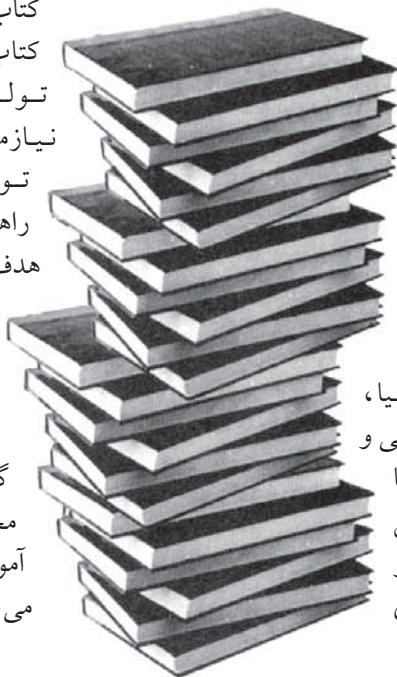
مؤلفی اظهار می‌کرد که: «کتاب من در فلان شاخه، از فلان رشته، جدیدترین حرف‌ها را مطرح می‌کند، چرا به عنوان کتاب برتر انتخاب نشده است؟!» این مؤلف محترم

راست می‌گفت، اما به این نکته توجه نداشت که مخاطبان کتاب وی بیش‌تر متخصصان آن شاخه و یا دانشجویان فوق‌لیسانس و دکترا بودند. دامنه‌ی مخاطبان کتاب کمک‌آموزشی شامل کودکان پیش‌دبستانی دانش‌آموزان دوره‌های ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و پیش‌دانشگاهی، و در نهایت، دبیران دوره‌های راهنمایی و متوسطه، مدرسان مراکز تربیت معلم و یا کارشناسان برنامه‌ریزی درسی را در برمی‌گیرد.

اکنون بهتر است، وارد بحث اصلی خود شویم. اولین گام در تولید یک کتاب یا مجموعه‌ای از کتاب‌های آموزشی، «نیازسنجی» است. در نیازسنجی لازم است، مؤلف یا ناشر از خود پرسد که:

- مخاطب من کیست؟
- او چه نیازهایی دارد؟ (نیازهای
- اطلاعاتی، مهارتی، نگرشی و مواد
- آموزشی، و حوزه‌های این نیازها)
- نظرات معلمان و کارشناسان
- درخصوص این نیازها چیست؟
- بازار حال و آینده مواد آموزشی که من
- می‌خواهم تولید کنم، چگونه است؟
- بهر حال ملاحظات اقتصادی هم یک
- عامل مهم است که نباید از آن غفلت
- کرد.
- غالباً، کتاب‌های آموزشی براساس
- تقاضای دانش‌آموزی روانه‌ی بازار
- می‌شود. از سوی دیگر، درخصوص
- شناخت دیگر حوزه‌های مورد نیاز،
- کم‌تر تحقیقی صورت گرفته است و شاید
- هم این غفلت ناشی
- از بی‌توجهی اتحادیه
- ناشران باشد. برای
- مثال، در زمینه‌ی
- علوم تجربی، شاهد
- تألیف و یا ترجمه‌ی
- کتاب‌های بیش‌تری
- در مقایسه با
- کتاب‌های آموزشی
- در حوزه‌های جغرافیا،
- دینی، اجتماعی، فنی و
- حرفه‌ای و... هستیم. یا
- تألیف کتاب‌های تمرین
- و کتاب‌های کار و
- فعالیت‌های یادگیری
- برای دانش‌آموزان، بیش از کتاب‌های
- مهارتی و روشی برای معلمان مورد توجه
- ناشران قرار گرفته است. و یا، متون
- ترجمه‌ای، بیش از تولیدات فرهنگی بومی
- مشاهده می‌شوند، و مسائلی از این قبیل.
- دومین گام «تهیه‌ی طرح تولید»
- است. در طرح تولید، ناشر لازم است که
- به سؤالات زیر پاسخ گوید:
- چه نوع مواد آموزشی و در چه میزان باید
- تولید کنم؟
- چه کسانی برای این تولید مناسب
- هستند؟
- فرایند تدوین و نظارت بر تولید مواد
- آموزشی چگونه صورت گیرد؟
- چگونه از کیفیت کار اطمینان حاصل کنم؟
- سومین گام، «تدوین راهنمای تألیف»
- کتاب کمک آموزشی و یا
- کتاب کمک درسی است.
- تولید کتاب آموزشی
- نیازمند تدوین راهنمای
- تولید است. در این
- راهنما، هدف‌های کلی،
- هدف‌های جزئی، تعداد
- واحدهای یادگیری و
- عناوین این واحدها،
- موضوعات کلیدی،
- اصول و معیارهای
- گزینش و سازماندهی
- محتوا با توجه به نوع ماده
- آموزشی، به تفصیل بیان
- می‌شود.

کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است.
آیت الله خامنه‌ای

هزینه کنیم؟ برای کتاب چگونه

ترجمه: احمد غلامحسینی

اشاره

در این مقاله‌ی کوتاه، چند موضوع پر اهمیت به اختصار شرح داده شده‌اند: نخست، نقش کتاب‌های آموزشی در گسترش هدف‌های مدرسه، دوم، ضرورت داشتن خط مشی در خرید کتاب برای کتابخانه‌ی مدرسه، و سوم، اقدامات «طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی» در راستای راهنمایی ناشران و نظارت بر چاپ این کتاب‌ها. اگر قرار باشد، دانش‌آموزان در پاسخ به کنجکاوی‌های خود، یا حسب انجام تکالیف مدرسه، به مطالعه‌ی خارج از کتاب درسی دست بزنند، ناگزیر کتابخانه‌ی مدرسه‌ها باید با کتاب‌های مناسب تجهیز شوند، و به این منظور، توجه به سلسله نکاتی که نگارنده به طور فشرده بر شمرده‌اند، بسیار اهمیت دارد.

متوسطه، عامل مهم و تعیین کننده‌ای در گسترش فهم دانش‌آموزان از موضوعات درسی مدرسه‌ای است.

چرا مدرسه‌ها نیازمند داشتن خط مشی برای خرید کتاب هستند؟ اگرچه گاهی شواهدی دال بر بهبود تولید کتاب از حیث تنوع و کیفیت مشاهده می‌شود، اما از سوی دیگر یافته‌های تجربی نشان می‌دهند که اغلب مدرسه‌ها از

سیاست گذاری خاصی در ارتباط با اختصاص منابع مالی برای خرید کتاب درسی و کمک آموزشی بهره نمی‌برند. این حقیقت که با وجود تنگناهای فزاینده برای تأمین هزینه‌های مدرسه‌ها و با وجود مهم دانستن کتابخانه‌ی مدرسه‌ها، سیاست خاصی برای اولویت بخشی در صرف بودجه و تأمین نیازهای این کتابخانه‌ها و طرح‌های توسعه‌ی فرهنگی مدرسه‌ها وجود ندارند، تاسف آور است. در این ارتباط، اولین گام برای تعیین خط مشی جامع برای کتابخانه، انجام یک ارزیابی است، به نحوی که شما بدانید:

الف) مدرسه‌ی شما چه قدر می‌تواند برای خرید کتاب و هزینه‌های

اغلب افراد جایگاه کتاب و کتابخانه در مدرسه‌ها و نقش آن را در گسترش هدف‌های مدرسه با اهمیت ارزیابی می‌کند، زیرا:

- کتاب‌ها اولین وسیله‌ی کمک آموزشی در دسترس و قابل دستیابی برای معلمان هستند.
- ابزاری ایده‌آل برای توسعه‌ی مهارت مطالعه‌ی دانش‌آموزان هستند.

- از قابلیت‌ی مطلوب از نظر جابه‌جایی و دسترسی برخوردارند.
- برای انجام تکالیف و مطالعه‌ی گسترده‌تر موضوع، ضروری محسوب می‌شوند.
- تضمین می‌کنند که همه‌ی دانش‌آموزان می‌توانند، به اطلاعاتی که نیاز دارند، به صورت یکجا و در یک منبع مناسب، دسترسی داشته باشند.

تجربه نشان می‌دهد که دانش‌آموزان مدرسه‌هایی که به کتاب‌ها دسترسی بیش‌تری دارند، در آزمون‌های نهایی و منطقه‌ای نتایج بهتری کسب می‌کنند. بررسی‌ها همچنین نشانگر آن هستند که

استفاده از متون یا کتاب‌های آموزشی در مدرسه‌های

احمد عبدالله زین
AHMAD ABDOLLAHINIA / IRAN

کتابخانه پردازد؟

ب) چه دستورالعمل و چه منابعی به شما می‌گوید که چگونه هزینه کنید؟

پس از آن شما می‌توانید، نیاز دانش‌آموزان، معلمان و سایر کارکنان مدرسه را برای انجام برنامه‌ریزی آموزشی و تربیتی، رشد شخصی، انجام تکالیف محوله و سایر عواملی را که بر تصمیمات شما برای چگونه هزینه کردن در کتابخانه تأثیر گذارند، بررسی کنید. با این بررسی مشخص می‌شود که:

الف) شما در کدام بخش‌ها نیاز به تغییر دارید.

ب) در هر بخش چه اقداماتی باید انجام دهید.

دستیابی به اطلاعات بیش‌تر، فرایند ارزیابی شما را شفاف‌تر می‌کند و شرایط بهتری برای تصمیم‌گیری‌های بعدی شما فراهم می‌آورد. تصمیم‌گیری‌های بعدی شما عبارتند از:

اول، قیمت کتاب‌ها و هزینه‌ای که برای خرید کتاب می‌خواهید اختصاص دهید.

دوم، افراد و مؤسساتی که در ارزیابی کتاب‌های مناسب می‌توانند و می‌خواهند به شما مشاوره دهند.

اغلب ناشران، فهرست تولیدات سالانه‌ی خود را منتشر می‌کنند. آگاهی از فهرست و بهای کتاب‌های تولیدی در کنار فهرست نیازهای آموزشی، و آگاهی از خط‌مشی‌های آموزشی - تربیتی مدرسه

می‌تواند راهنمای مناسبی برای تعیین اولویت‌ها در بودجه‌ی سالانه و مصرف هزینه‌ها باشد.

در این راستا، «دفتر انتشارات کمک‌آموزشی»، با هدف راهنمایی و نظارت بر چاپ کتاب‌های آموزشی و معرفی کتاب‌های برتر با مشارکت پدیدآوردندگان کتاب، «طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی» را به اجرا درآورده است. خلاصه‌ی اقدامات صورت گرفته به شرح زیر است:

۱. اعلام استانداردها و معیارهای تولید کتاب‌های آموزشی و نیازهای آموزش و پرورش.

۲. کتابنامه رشد (معرفی و ارائه‌ی فهرست توصیفی کتاب‌های آموزشی مناسب، مورد تأیید، و مرتبط با محتوای برنامه‌ی آموزشی و درسی دانش‌آموزان و معلمان سراسر کشور).

۳. برگزاری سالانه‌ی جشنواره‌ی کتاب‌های آموزش رشد به منظور تقدیر و تشویق ناشران، نویسندگان، مترجمان، تصویرگران و طراحان روی جلد.

۴. انتشار نشریه‌ی آموزشی، تحلیلی و پژوهشی جوانه به منظور اطلاع‌رسانی و اشاعه‌ی یافته‌های علمی.

◀ منبع

www.book.raise.standards.co.uk

پژوهش کلید دانایی و دستاوردهای آن زیربنای توسعه همه جانبه و پایدار در جوامع روبه رشد است.

پژوهش یک یافته‌های چکیده‌ی

فاطمه حدادی

اشاره

در نظام‌های آموزشی امروز، کارایی آموزش بستگی زیادی به میزان مناسب بودن مواد آموزشی دارد. مواد آموزشی مناسب که می‌توانند موفقیت برنامه را تضمین کنند، از طریق «ارزشیابی تکوینی» حاصل می‌آیند. به عبارت دیگر، یکی از مؤلفه‌های مهم برنامه‌ریزی آموزشی، ارزشیابی تکوینی مواد آموزشی است که قبل از تهیه و تولید نهایی، برای تجدید نظر و اصلاح این مواد صورت می‌گیرد.

متأسفانه در کشور ما، یا به علت ناآگاهی از این نوع ارزشیابی، یا به علت گسترده‌ی آموزش و پرورش (نظام متمرکز) و مشکل بودن ارزشیابی تکوینی، به این موضوع کم‌تر پرداخته شده است. می‌بینیم که مواد آموزشی قبل از تولید، ارزشیابی علمی نمی‌شوند و یکباره به صورت

تحقیق حاضر به مقایسه‌ی دو نوع مواد آموزشی ارزشیابی تکوینی شده و ارزشیابی تکوینی نشده پرداخته است. پرسش کلی پژوهش عبارت بود از این که: «الگوی ارزشیابی تکوینی در مورد مواد آموزشی موجود در نظام آموزشی کشور، تا چه حد برای بهبود یادگیری کارایی دارد؟» به منظور انجام ارزشیابی تکوینی، درس‌های ۲۲ و ۲۳ کتاب جغرافیای پایه‌ی پنجم ابتدایی انتخاب شدند. سپس براساس الگوی والتردیک و بیکر مورد ارزشیابی تکوینی قرار گرفتند. حاصل این ارزشیابی، یک متن جدید درسی و یک فیلم آموزشی ۱۵ دقیقه‌ای بود.

پژوهش برای مقایسه‌ی این دو نوع مواد آموزشی، به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای، مدرسه‌ای را از منطقه‌ی ۱۱ تهران انتخاب کرد و در کلاس به صورت تصادفی دو گروه آزمایش و کنترل قرار داده شدند. گروه آزمایش دارای ۳۲ دانش‌آموز و گروه کنترل دارای ۳۴ دانش‌آموز بود. در گروه آزمایش، مواد آموزشی حاصل از ارزشیابی تکوینی و در گروه کنترل، مواد آموزشی ارزشیابی تکوینی نشده (کتاب آموزشی و وسایل آموزشی سنتی) در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت و این درس‌ها توسط معلمان کلاس‌ها در دو جلسه تدریس شدند. جمع‌آوری اطلاعات نیز با استفاده از سه آزمون (پیش‌آزمون، پس

نهایی تولید و توزیع می‌گردند. این مسأله مشکلات فراوانی را در آموزش و پرورش به وجود آورده است که از جمله می‌توان به نارضایتی معلمان و دانش‌آموزان از کتاب‌های درسی و آموزشی و ناتوانی این کتاب‌ها در پاسخگویی به سؤالات و کنجکاوی‌های دانش‌آموزان اشاره کرد. روشن است که این شرایط در دراز مدت سبب افت تحصیلی، کاهش رغبت به مدرسه، وابسته کردن دانش‌آموزان به کتاب‌های درسی و حفظ کردن طوطی‌وار محتوای آموزشی و درسی و... خواهد شد.

در پژوهش حاضر که توسط **عبدالرحمن جریجی** در سال ۱۳۷۸ انجام گرفته است، دکتر **سیامک رضا مهجور**، استاد راهنما، و **عباس آریا** و دکتر **خدیجه علی آبادی** استادان مشاور بوده‌اند. این پژوهش سعی داشته است، **اثر بخشی مواد آموزشی ارزشیابی تکوینی شده را بر میزان یادگیری دانش‌آموزان بررسی کند تا براساس یافته‌های آن بتوان، برای بهبود و اصلاح مواد آموزشی به یک خط مشی و الگوی جامع دست پیدا کرد.**

تکوینی شده بیش تر از مواد آموزشی ارزشیابی تکوینی نشده (رایج در مدرسه ها) میزان یادگیری را بالا می برند. این نتیجه در تحقیق وستون، ماستو، آکپین، بوردوژارو (۱۹۹۷) و وستون (۱۹۷۷) نیز مورد تأیید قرار گرفته است. در تحقیق اول، بر نقش یادگیرنده بیش تر تأکید شده است.

● ارزشیاب - کسی که اطلاعات لازم را گردآوری می کند - در اصلاح مواد، نظر خودش را نیز دخالت می دهد. اکثر تحقیقات و مقالات نوشته شده در این زمینه به خصوص در سال های اخیر، بر نقش اثر گذار یادگیرنده به عنوان کسی که در مورد اصلاح و تجدیدنظر در مواد آموزشی صاحب نظر است، صحه گذاشته و بهره گیری از نظرات یادگیرندگان را توصیه کرده اند. برای مثال، بیکر (۱۹۷۴)، ریسر (۱۹۸۱) و گانیه (۱۹۹۲)، نقش سایر مشارکت کنندگان در ارزشیابی تکوینی، یعنی متخصصان محتوا، معلمان و روان شناسان رشد، را مهم دانسته اند و استفاده از نظرات آنان را توصیه می کنند؛ البته نقش آن ها را کم تر از یادگیرندگان می دانند. تحقیق گیل، دیک و ریسر (۱۹۹۲)، تجدیدنظر در مواد آموزشی توسط متخصص محتوا و اثر آن بر میزان یادگیری را کم تر از اثر مواد آموزشی ارزشیابی شده توسط یادگیرنده نشان می دهد.

● ارزشیابی تکوینی بر پایداری یادگیری مؤثر است. پایداری یادگیری دو هفته پس از آموزش، بر اساس پس آزمون قبلی اندازه گیری شد. ابتدا در مقایسه ی میانگین نمره های دو گروه (آزمایش و کنترل) در

آزمون و آزمون یادداری) انجام گرفت. پس آزمون برای اندازه گیری میزان یادگیری و آزمون یادداری برای اندازه گیری پایداری یادگیری اجرا شدند. یافته های کلی پژوهش نشان می دهند، ارزشیابی تکوینی می تواند به نظام های آموزشی در دستیابی به مواد آموزشی مناسب و کارا کمک کند.

یافته های پژوهش

نتایج پژوهش مشخص ساختند که:

● ارزشیابی تکوینی مواد آموزشی، تأثیر مثبتی روی میزان یادگیری دانش آموزان می گذارد. در واقع، ارتباط معنی داری بین نمرات پس آزمون دو گروه وجود دارد. بدین معنی که مواد آموزشی ارزشیابی

پس آزمون یادداری، مشخص شد که نه تنها میانگین دو گروه در آزمون یادداری پائین نیامده است، بلکه به تناسب به مقدار کمی بالا رفته است. یعنی دانش آموزان در مدت دو هفته که اصلاً مواد آموزشی مورد نظر تدریس نشده اند، خطاهای خود را تصحیح کرده و بر نمره‌ی خود در همان پس آزمون‌ها افزوده اند. این موضوع به خصوص در مورد گروه کنترل بیش تر صادق است. البته بین میانگین و انحراف استاندارد دو گروه در آزمون یادداری، اختلافی به چشم می خورد، ولی آزمون t بین تفاضل نمره‌ی پس آزمون و آزمون یادداری گروه کنترل با همان تفاضل در گروه آزمایش مشخص ساخت که اختلاف معنی داری بین نمرات دو گروه وجود ندارد.

بنابراین نمی توان گفت در یک گروه پایداری یادگیری بیش تر از گروه دیگر بوده است.

بالا رفتن میانگین‌ها و نبود تفاوت در نمره‌های آزمون یادداری را می توان به مسأله‌ی بازخورد ناشی از پس آزمون اول و کم بودن تعداد سؤالات نسبت داد. همچنین، ممکن است دانش آموزان خودشان به مرور مطالب پرداخته باشند. اگرچه در تحقیقات انجام شده، راجع به تأثیر مثبت یا منفی ارزشیابی تکوینی بر پایداری یادگیری موردی مشاهده نشده است، ولی نظرات آموزشی و اصول برنامه ریزی آموزشی را می توان به طور غیرمستقیم به این موضوع پیوند داد. می توان گفت: پایداری یادگیری، در آموزشی که هدفش تسهیل و تسریع یادگیری و بهبود آن

باشد، بیش از آموزشی است که به این منظور تدابیری نیندیشیده است.

به هر حال، با توجه به دلایلی که ذکر شد، این تحقیق نشان می‌دهد که پایداری یادگیری دانش‌آموزانی که از طریق مواد آموزشی ارزشیابی تکوینی شده آموزشی دیده‌اند، معنی‌دار نیست.

به‌طور کلی، با استفاده از نتایج به‌دست آمده از این پژوهش می‌توان استنباط کرد که بهره‌گیری از ارزشیابی تکوینی قبل از تهیه و تولید نهایی مواد آموزشی در نظام آموزشی گسترده‌ی کشور، بسیار ضروری است. دلیل اصلی تأیید فرضیه‌ی اول را می‌توان به کیفیت نامناسب مواد آموزشی موجود در مدرسه‌ها و به‌خصوص در مقطع دبستان نسبت داد. در حالی که اگر مواد آموزشی به صورت مطلوب و با بهره‌گیری از ارزشیابی تکوینی تهیه شوند، می‌توانند میزان یادگیری را بالا ببرند و نظام آموزشی را از مشکلات فراوانی که با آن مواجه هستند، برهانند.

یکی از مشخص‌ترین کاربردهای این یافته‌ها در نظام‌های آموزشی گوناگون، به‌خصوص در آموزش و پرورش، در قدم اول، لزوم توجه به برنامه‌ریزی آموزشی نظام‌دار و بهره‌گیری از الگوی ارزشیابی تکوینی برای اصلاح و تجدید نظر در مواد آموزشی و سایر مؤلفه‌های طراحی آموزشی است.

همچنین باید دانست، توجه کافی و شایسته به نظرات و راهنمایی‌های یادگیرندگان و دانش‌آموزان، از ویژگی‌های

هر نظام آموزشی موفق و پویاست. نظام‌های آموزشی سال‌هاست که بر نقش محوری دانش‌آموز در طراحی و اجرای آموزش تأکید دارند.

البته لازم به ذکر است که در نظام‌های آموزشی متمرکز، از جمله نظام آموزشی کشور خودمان، ارزشیابی تکوینی در عین حال که اهمیت بیش‌تری می‌یابد، دارای محدودیت‌هایی نیز هست که تهیه‌ی مواد آموزشی مطلوب را برای دانش‌آموزان مناطق گوناگون با توجه به شرایط و ویژگی‌های خاص، با مشکل روبه‌رو می‌کند.

تأکید اصلی ارزشیابی تکوینی، بر دانش‌آموزان و منطبق ساختن مواد با نیازها و علاقه‌های آنان و شرایط محیطی است. در نظام‌های آموزشی متمرکز می‌توان به گونه‌ای عمل کرد که بخشی از مواد به‌طور ثابت در کل نظام مورد استفاده قرار گیرند. همچنین، با اختیاری که به هر منطقه داده می‌شود، می‌توان شرایطی فراهم آورد که بخشی از مواد آموزشی توسط متخصصان آموزشی آن منطقه تهیه شود تا جوابگوی نیازها و علاقه‌های دانش‌آموزان آن‌ها باشد.

زندگی خود را تبدیل به مدرسه‌ای برای یاد گرفتن کن
جان دیوئی

یادگیری فرایند نقش مطالعه

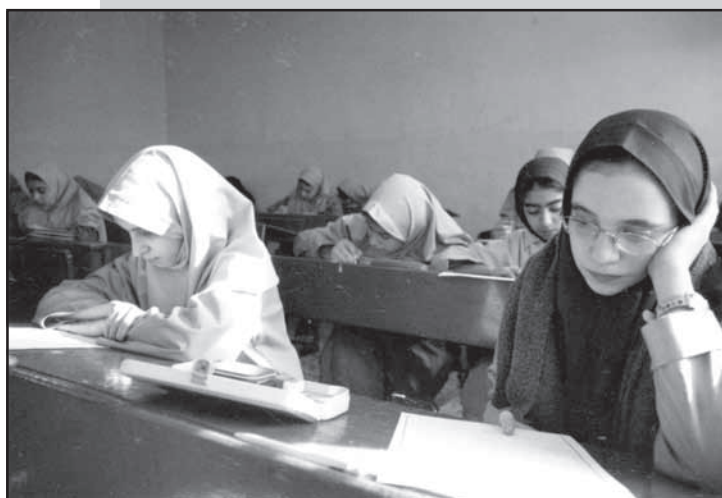

منصور ملک عباسی

اشاره

مطالعه یا سواد خواندن، چیزی فراتر از خواندن یا روخوانی ساده است. از مطالعه، درک و فهم و مقایسه‌ی اطلاعات به دست آمده با دانش‌ها و تجربیات شخصی انتظار می‌رود. آزمون‌های «سنجش صلاحیت‌های پایه» (ABC) و «مطالعه‌های بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن» (پرلز) در ایران نشان داد که دانش‌آموزان ایرانی به هدف اولیه‌ی خواندن بهتر دسترسی پیدا می‌کنند تا دستاوردهای خواندن که همان درک و فهم مطالب است.

از این رو، در این مقاله سعی شده است، اهمیت مطالعه، عوامل مؤثر بر نهادینه کردن مطالعه در جوانان و نوجوانان، و نیز راهکارهای ترغیب دانش‌آموزان به این امر، بسط و توضیح داده شود. مطالعه‌ی این مقاله به عموم معلمان و مربیان و مسؤولان امر تعلیم و تربیت توصیه می‌شود.

مهارتی است که به کمک آن، دنیای ناشناخته شناخته می‌شود و کلیدی است برای یافتن راز و رمز فرهنگ‌ها، معانی و دانش‌های بشری.

آزمون «ABC» و آزمون پرلز

در آغاز سال تحصیلی ۷۸-۱۳۷۷، ۲۲ هزار از دانش‌آموز اول راهنمایی مدرسه‌های ایران تحت «آزمون سنجش صلاحیت‌های پایه»^۲ قرار گرفتند. در این آزمون، مهارت زندگی، حساب کردن و سوادآموزی مورد سنجش قرار گرفته بودند.

در سال ۱۳۸۰ شمسی (۲۰۰۱)، مطالعه‌ی دیگری که نتایج آزمون ABC را تأیید کرد، آزمون پرلز بود. «مطالعه‌ی بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن»^۳، تمرکز خود را بر دستاوردهای «سواد خواندن» و نیز متون یادگیری خواندن در خانه و مدرسه قرار داده بود.

از دیدگاه پرلز، سواد خواندن این‌گونه تعریف می‌شود: «توانایی درک و استفاده از فرم‌های نوشتاری زبان که توسط جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرند و یا توسط فرد، با ارزش شمرده می‌شوند. با این توانایی، نوآموزان می‌توانند معنای متون متفاوت را

ویکتور هوگو می‌گوید: «خوشبخت کسی است که دو چیز اساسی دارد: ۱. کتاب‌های خوب، ۲. دوستان اهل کتاب.»
دانش‌آموزان ما در سال‌های نخست تحصیل خود، خواندن را می‌آموزند و پس از آن‌که در این هدف به سهولت روان‌خوانی دست یافتند، می‌کوشند که از طریق مطالعه‌ی متون، به معنی و مفهوم آن‌ها دست یابند؛ گرچه در طرح جدید آموزش زبان فارسی «بخوانیم و بنویسیم» تلاش بر این است که از همان آغاز، دانش‌آموزان به همراه شناخت علامت‌ها، حرف‌ها و کلمات، آرام آرام به معنی و درک مفهوم لغات به طور نسبی دسترسی پیدا کنند. از این رو، آنچه که اهمیت پیدا می‌کند، تفاوت خواندن «و سواد خواندن»^۱ است.

سواد خواندن به معنی روان‌خوانی منابع مکتوب نیست و نمی‌تواند با انباشت حافظه از واژگان به دست آید، بلکه

دریابند. آن‌ها برای یادگیری، برای شرکت در جامعه‌ی باسوادان، و برای سرگرمی و لذت می‌خوانند.»
در این آزمون، عملکرد دانش‌آموزان

پایه‌ی چهارم ابتدایی ایران که در طرح پرلز شرکت کرده بودند، پائین‌تر از میانگین بین‌الملل بود و ایران تنها از سه کشور کویت، مغرب و بلیز جلوتر بود. در حالی که نمره‌ی میانگین در این آزمون ۵۰۰ به دست آمده، عملکرد متوسط دانش‌آموزان ایرانی در بُعد خواندن و درک مطلب، کم‌تر از ۴۳۰ بوده است.

در این آزمون، چهار فرایند مهم مورد توجه قرار گرفت. در واقع، برای حصول به دو هدف مهم خواندن، که خواندن برای تجربه‌ی ادبی و خواندن برای کسب اطلاعات و به‌کارگیری آن در نظر گرفته شده بود، چهار فرایند مهم باید اتفاق می‌افتادند:

- تمرکز و ارزیابی اطلاعات
- دریافت استنباط صحیح
- تلفیق و تفسیر اطلاعات
- بررسی و ارزیابی متن

این طرح متأسفانه نشان داد، دانش‌آموزان ایرانی به هدف‌های خواندن که همان شناخت علامت‌ها، حرف‌ها، کلمات و روخوانی ساده است، تسلط بیش‌تری می‌یابند تا به درک مفاهیم و به‌کارگیری دستاوردهای خواندن و مطالعه. از این‌رو ضرورت دارد، در باب اهمیت خواندن، مطالعه‌ی صحیح و چگونگی ترغیب و تشویق به این امر مهم، مطالبی آورده شود.

شایان توجه است که خواندن تنها یک

استمرار در مطالعه‌ی یک کتاب، به لذت بخش بودن آن مربوط می‌شود. این لذت زمانی حاصل می‌شود که خواننده احساس کند، مفاهیم جدید می‌توانند، به نوعی نیاز او را به دانستن برآورده سازند

مهارت نیست، بلکه فعالیتی ذهنی است. اما آیا مطالعه و عادت به آن، امری اکتسابی است یا خیر؟ در پاسخ باید گفت: بله. دانش آموزان و نوجوانان ما در محیطی که زندگی می کنند، می توانند به سوی مطالعه کشیده شوند و یا کم تر به این ویژگی دست پیدا کنند. بد نیست به آماری در این مورد توجه کنیم:

● تیراژ کتاب در ایران به طور معمول سه هزار جلد است و این عدد برای کشورهای توسعه یافته که حدود نیمی از جمعیت کشور ما را دارد، به ۵۰ هزار نیز می رسد. مدت زمان مطالعه برای یک فرد انگلیسی یا فرانسوی بین ۱۲۰ تا ۱۵۰ دقیقه در روز است. ولی متوسط زمان مطالعه برای یک ایرانی کم تر از ۱۵ دقیقه است.

● اگر مصرف کاغذ را یک شاخص توسعه یافتگی در نظر بگیریم، میانگین مصرف کاغذ در ایران کم تر از ۴ کیلوگرم، در

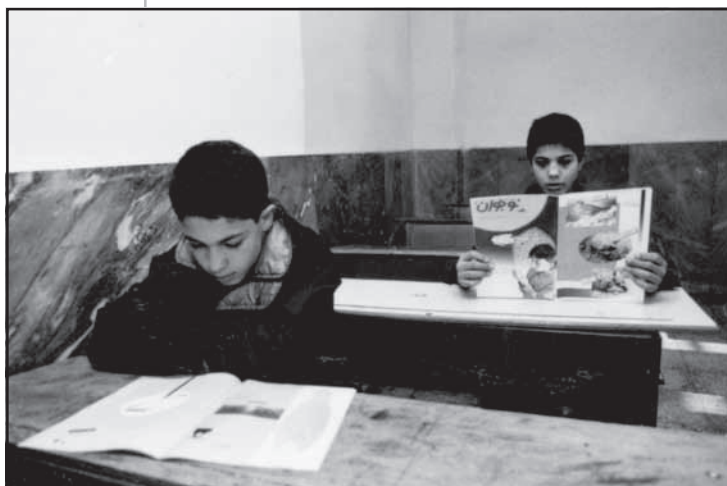
کشورهای توسعه یافته، بین ۳۵ تا ۴۰ کیلوگرم، و متوسط مصرف جهانی آن، ۱۴ کیلوگرم برای هر نفر است.

این آمار نشان دهنده ی ویژگی محیط و جامعه ی ما در ارتباط با کتاب است. بدیهی است، کودکان و نوجوانان ما در سنین شکل گیری شخصیتی هستند و الگوهای عملی در محیط پیرامونی می تواند بر آن ها بسیار مؤثر باشد.

آیا کودکان و نوجوانان ما به مطالعه احتیاج دارند؟

با عادت شدن مطالعه در زندگی نوجوانان ما، می توان امیدوار بود که این افراد در مقایسه با هم سالان خود که از دنیای کتاب و مطالعه ی کتاب های غیر درسی دور هستند، به این مزیت ها می رسند و یا به آن ها نزدیک می شوند:

۱. توسعه ی آگاهی علمی و گسترش افق دید؛
۲. پرکردن مناسب اوقات فراغت؛
۳. زمینه سازی برای تفکر خلاق؛
۴. شناخت الگوها؛
۵. کمک گرفتن از تجربیات دیگران؛
۶. تقویت روحیه ی کنجکاوی و روحیه ی علمی؛
۷. کمک به پیشرفت

بازدارنده از مطالعه‌ی کتاب هستند. هوشبازی خانواده‌ها و برنامه‌ریزی داشتن آنان در استفاده از این امکانات، تا حدودی می‌تواند به فرزندان آن‌ها برای بهره‌برداری صحیح از اوقاتشان کمک کند.

ج) وجود مشکلات خانوادگی

بسیاری از اضطراب‌های کودکان و نوجوانان که مانع اصلی تمرکز در امر مطالعه هستند، از مسائل درونی خانواده‌ها سرچشمه می‌گیرند که توجه به آن‌ها موجب کاهش فشارهای درونی فرزندان می‌شود و می‌تواند فرصت مطالعه را برای آن‌ها فراهم کند.

د) وجود مشکل در روابط دانش‌آموزان با مربیان و معلمان

مشکلات شخصی و یا گروهی حل نشده‌ی دانش‌آموزان در محیط مدرسه و کلاس نیز در دوری آن‌ها از مطالعه و بی‌حوصلگی آن‌ها برای مطالعه می‌تواند بسیار مؤثر باشد.

ه) ضعف درس

گرچه نباید دانش‌آموزان را به لحاظ ضعف درسی، از مطالعه‌ی کتاب‌های غیردرسی محروم کرد، لیکن همواره ضعف درسی به عنوان مانعی برای مطالعه‌ی کودکان و نوجوانان، به آنان گوشزد شده است.

شرایط مطالعه

یقیناً، برای مطالعه‌ی کتاب و استمرار

باشند که در نشست‌های خود، نقل قول‌هایی از کتاب‌ها و نویسندگان گوناگون به همراه دارند، می‌توانند تأثیری مثبتی در ایجاد روحیه‌ی کتاب‌خوانی در فرزندان ایجاد کنند.

ج) مربیان مدرسه و کتابدار آموزشگاه

آموزشگاهی که مربیان، معلمان و کتابداران آن با انواع لطائف‌ال‌حیل، زمینه‌های کتاب‌خوانی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کنند، تأثیر بسیار سازنده‌ای بر فراگیران خود می‌گذارند و در بلندمدت، مطالعه و کتاب‌خوانی را در آن‌ها نهادینه می‌کنند.

آسیب‌شناسی مطالعه

محققان و مربیان تربیتی، در کنار عوامل مثبت در ایجاد روحیه‌ی مطالعه و تحقیق، موارد بازدارنده را نیز شناسایی کرده‌اند و تحت عنوان آسیب‌شناسی مطالعه، از این موارد یاد می‌کنند:

الف) زیاد از حد اجتماعی بودن

خانواده و یا افرادی که دائماً با دوستان و معاشران خود، وقتشان را به مبهمانی‌ها و نشست‌های گوناگون می‌گذرانند، زمانی را به مطالعه در تنهایی اختصاص نمی‌دهند.

ب) وجود منابع سرگرمی جدید

امروزه، بازی‌های رایانه‌ای، برنامه‌های متنوع تلویزیونی، پلی‌استیشن و انواع بازی‌ها نیز از دیگر عوامل

آن، و نیز تمرکز لازم برای درک و فهم مطالب، شرایط محیطی باید به گونه‌ای باشد که مانع از خواندن و فهم و درک آن نشود. در این مورد، بررسی‌ها نشان می‌دهند که به طور ساده این عوامل عبارتند از:

۱. سکوت و نبود آلاینده‌های صوتی
۲. نور کافی؛
۳. دما و رطوبت کافی؛
۴. محل و چگونگی استقرار؛
۵. داشتن آرامش و دوری از دغدغه.

طبیعی است، کسی که می‌خواهد دقیق یا ساعتی را به مطالعه بپردازد، باید دارای آرامش روحی باشد و اضطراب نداشته باشد. محل استقرار و نشستن او نباید به گونه‌ای باشد که سبب رنجوری او شود. در بسیاری از کتابخانه‌ها، صندلی‌ها مناسب و میز مطالعه از نظر سطح اتکا و ارتفاع بسیار دقیق و استاندارد انتخاب می‌شوند. نور کافی، مناسب، غیرمستقیم و یکنواخت، خستگی چشم را از بین می‌برد و دوری از سروصدا نیز به استقرار مطالعه و تمرکز مطالعه‌کننده کمک می‌کند.

هستیم. از این رو، ضرورت دارد، به دنبال یافتن کلمات کلیدی باشیم. متن را به سرعت مرور کنیم و با یافتن کلمه‌ی کلیدی، مطالعه پیرامونی آن را به دقت آغاز کنیم.

در موارد دیگری که با متن و موضوع جدیدی برای اول بار روبه‌رو می‌شویم، ضرورت دارد، سرعت خواندن ما آرام و عمیق باشد و با صبر و حوصله مطالعه کنیم. در این حالت، ما به دنبال فهم همه‌ی مطالب کتاب هستیم.

مطالعه برای امتحان چگونه است؟

الف) مطالب درس یا فصل موردنظر، تماماً خوانده شده و یادداشت برداری می‌شود.

انواع مطالعه

۱. سطحی و سریع
 ۲. عمیق و دقیق
- گاهی در مطالعه‌ی یک صفحه‌ی کتاب یا بخشی از کتاب، به دنبال موضوع خاصی

حس باصره‌ی، خود نیز کمک دیگری به یادگیری است و مطالعه‌ی بعدی نیز کاملاً سبب فهم و تثبیت مفاهیم در ذهن می‌شود. این روش، گرچه به زمان بیش‌تری نیاز دارد، اما به این ترتیب، یادگیری پایدار اتفاق می‌افتد.

ویژگی‌های کتاب خوب چیست؟

۱. خواندن آن بر وسعت اطلاعات و تجربه بیفزاید؛
 ۲. آگاهی‌ها را عمق بخشد؛
 ۳. لذت بخش باشد.
- استمرار در مطالعه‌ی یک کتاب، به لذت بخش بودن آن مربوط می‌شود. این لذت زمانی حاصل می‌شود که خواننده احساس کند، مفاهیم جدید می‌توانند،

ب) زیر نکات مهم خط کشیده می‌شود.
 ج) مطالب خلاصه شده و مطالبی که زیر آن‌ها خط کشیده شده است، مطالعه و بار دیگر تلخیص می‌شود.
 اغلب دانش‌آموزان ما، از اهمیت یادداشت برداری و تلخیص غافل هستند و تنها می‌خواهند، مطالب را به ذهن خود بسپارند.

گرچه شکل یادگیری ممکن است در دانش‌آموزان گوناگون متفاوت باشد، لیکن مشخص شده است که در خلاصه برداری، به خاطر آن که افراد با انشای خود مطالب را یادداشت می‌کنند، ذهن به نوعی فعال شده، و با موضوع مورد نظر درگیر می‌شود. انتقال مفاهیم حاصله به روی کاغذ و استفاده از چشم و

به نوعی نیاز او را به دانستن برآورده سازند. اگر کتابی به اطلاعات گذشته‌ی ما نیفزاید و یا آن را عمق نبخشد، به سرعت مطالعه‌ی آن را متوقف می‌کنیم و یا به شکل سطحی و گذرا آن را ورق می‌زنیم.

راهکارهای ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه

مدرسه و محیط آموزشی، یکی از ارکان مهم در ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه و کتاب‌خوانی است. ما در ادامه، پنج محور را در ارتباط با مدرسه که قدرت و کارایی بالایی در این زمینه دارند، به ترتیب مطرح می‌کنیم. محورهای بحث به‌طور خلاصه عبارتند از:

- الف) برنامه‌ها و سیاست‌های مدرسه
- ب) محیط آموزشگاه
- ج) کتابخانه
- د) کتابدار
- هـ) روش‌های تدریس و ارزشیابی

الف) برنامه‌ها و سیاست‌های مدرسه جهت‌گیری و سمت سوی مدرسه در برنامه‌ها و سیاست‌های خود، می‌تواند نسبت به امر مطالعه بی‌تفاوت و یا در جهت تقویت امر مطالعه باشد. برخی از این برنامه‌ها و سیاست‌ها از این قرارند: ■ استفاده از ساعات پرورشی می‌تواند، با

رویکرد مطالعه با توجه به اهمیت آن طراحی شود و از برنامه‌ها و سیاست‌های همیشگی آموزشگاه باشد.

■ طرح خرید کتاب در آغاز سال تحصیلی با مشورت و نظرخواهی از یکایک دبیران و معلمان و برحسب نیازهای علمی در هر حوزه‌ی درسی، می‌تواند از دیگر برنامه‌های سالانه‌ی مدرسه باشد.

■ بازدید از کتابخانه‌ی ملی و چاپخانه‌ی بزرگ در طول سال نیز، از برنامه‌های مورد توجه دانش‌آموزان، به ویژه در دوره‌ی راهنمایی است.

■ فروش کتاب‌های تربیتی در جلسات مادران و جلسات انجمن اولیا و مربیان در طول سال از جمله مواردی است که خطوط کلی فکری مدرسه را در جهت ترغیب به امر مطالعه نشان می‌دهد.

ب) محیط آموزشگاه

آنچه که در محیط‌های عمومی آموزشگاه در معرض دید دانش‌آموزان قرار دارد، می‌تواند علاقه به مطالعه و خواندن را در آن‌ها تقویت کند.

نصب یک تابلو در محل مناسب و در معرض دید همگان که مطالب غیر درسی و غیر مقررات مدرسه‌ای را اعلام می‌دارد، از این قبیل است. در این تابلو می‌توان، بریده‌ی روزنامه، اخبار جالب، و دوست داشتنی در زمینه‌ی ورزش، پیشرفت‌های علمی و... و مطالب کوتاه و خواندنی از حوادث کوچک

کتابخانه از سیستم باز در استفاده از کتاب‌ها، زمینه را برای جلب دانش‌آموزان به کتابخانه فراهم می‌کند.

د) کتابدار

کتابدار خوش‌شرو، خوش صحبت، آرام، صبور، مهربان، مطلع از فضای کتاب در کشور، اهل مطالعه و علاقه‌مند به کتاب‌های گوناگون، خوش ذوق، اجتماعی، و اندکی روان‌شناس، می‌تواند در گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان در محیط مدرسه بسیار مؤثر باشد.

همین جا به این نکته اشاره کنم که کتابدار باید به برنامه‌ریزی برای کتابخانه نیز توجه داشته باشد. نمونه‌هایی از برنامه‌های مورد علاقه‌ی دانش‌آموزان در کتابخانه می‌تواند از این قرار باشد:

تور آشنایی با کتابخانه: که در این تور دانش‌آموزان، در اوایل سال تحصیلی به ویژه کسانی که تازه وارد آموزشگاه شده‌اند، از قسمت‌های متفاوت کتابخانه بازدید کنند، با سیستم امانت گرفتن کتاب و شرایط عضویت در کتابخانه آشنا شوند، مسؤول یا مسؤولان کتابخانه را به شناسند، و از برنامه‌های داخلی کتابخانه در طول سال آگاهی یابند.

برگزاری سخنرانی از طریق هماهنگی با اولیای دانش‌آموزان که می‌توان در طول سال، چند سخنرانی در زمینه‌ی رشته‌ی تخصصی و حرفه‌ای پدران یا مادران برگزار کرد. برخی پدران و مادران در زمینه‌ی

و بزرگ و مهم جهان را نصب کرد. همچنین می‌توان عکسی را در تابلو نصب کرد و از دانش‌آموزان خواست به صورت کتبی اظهار نظر کنند که چه برداشتی از تصویر دارند و نظرشان را روی برگه‌ی نصب شده بر تابلو منعکس کنند تا به بهترین نظرات جایزه داده شود.

طبیعی است که هر روز این صفحه‌ی بزرگ خوانندگان زیادی را به خود مشغول خواهد کرد و چنین تابلویی همواره دانش‌آموزان را فعال نگه می‌دارد.

ج) کتابخانه

محیط آرام، بزرگ، روشن، خنک و با دمای مناسب، در دسترس بودن قلم و کاغذ برای یادداشت برداری، مقررات ساده، ساعات کار مناسب، تنوع کتاب‌ها در قالب کتاب‌های علمی، مذهبی، هنری، داستانی و... و برخورداری

شغل‌های خاصی فعال هستند؛ مانند: خلبانی، شغل‌های هنری و مذهبی، نویسندگی، آشپزی، پزشکی، یا سیاسی. هر کدام از این شغل‌ها می‌تواند، موضوع جالبی برای دانش‌آموزان علاقه‌مند بوده و از برنامه‌های کتابخانه باشد.

همچنین، نمایش فیلم در روزهای خاصی در محیط کتابخانه، دعوت از نویسندگان کودکان و اجرای برنامه‌ی قصه‌گویی، آموزش خلاصه کردن کتاب و نقد رمان‌ها، درست کردن روزنامه‌ی دیواری، تولید مجله یا کتاب علمی-داستانی، و دادن جایزه به دانش‌آموزان علاقه‌مند و ساعی می‌توانند، از دیگر

برنامه‌های پیشنهادی

کتابدار یک کتابخانه

در مدرسه باشد.

نصب نمودار

پرمطالعه‌ترین

دانش‌آموزان هر دوره در کتابخانه،

و اهدای جایزه می‌تواند، در ایجاد جو

مناسب مطالعه‌ی کتاب موثر افتد.

البته لازم است که توجه داشته باشیم،

با وجود همه‌ی این تلاش‌ها، هستند تعداد

معدودی از دانش‌آموزان که باز هم به

محیط کتابخانه و مطالعه‌ی کتاب‌های

غیردرسی بی‌رغبتی نشان می‌دهند، و این

مطلب نباید برای مسؤولان مدرسه مأیوس

کننده باشد.

ه) روش‌های تدریس مبتنی بر مطالعه و تحقیق

امروزه در آموزش روش‌های تدریس،

در فرایند یاددهی-یادگیری، روش‌های

تدریس فعال را مطرح می‌کنند. در این

رویکرد، دانش‌آموزان خود در تولید

مفاهیم و مهارت‌ها به نوعی نقش دارند و

شرکت می‌کنند. و این معلمان و دبیران

هستند که باید در کلاس نقشی را ایفا کنند

که دانش‌آموزان از حالت انفعال خارج

شوند. و خود در تولید مفاهیم شرکت

جوینند. این رویکرد، رویکرد

«ساخت‌گرایی»^۴ نامیده می‌شود. یکی از

نکته‌های مهم در موضوع مطالعه، این

نکته‌ی اساسی است که تا وقتی امر مطالعه

در فرایند

یاددهی - یادگیری وارد
نشود، نمی توان به سادگی

امیدوار بود که دانش آموزان ما به نهادینه شدن امر مطالعه و یافتن روحیه ی علمی و تحقیقی دست یابند. از این رو، در این بخش از مقاله سعی می کنیم، نمونه ای از روش تدریسی را که بر مبنای مطالعه ی خود دانش آموزان برای دسترسی به هدف های درس است، بیان کنیم.

روش تدریس شبکه ی بازیابی

در این روش، ابتدا معلم درس را کاملاً مطالعه می کند و هدف های مهم کتاب، اعم از هدف های دانشی، مهارتی و نگرشی را استخراج می کند و آن ها را به صورت سؤالاتی می نویسد. آن گاه در یک شبکه، سؤالات را به ترتیب در یک ستون قرار می دهد و در طرف مقابل، محل را برای پاسخ به سؤالات خالی نگه می دارد. سپس برگه ی سؤالات را تکثیر نموده و در

روز تدریس، به هر یک از دانش آموزان نسخه ای از سؤالات را می دهد.

در مدت تعیین شده از سوی دبیر، دانش آموزان به تنهایی موظف هستند درس را به دقت مطالعه کنند و پاسخ سؤالات دانشی، مفهومی، مهارتی و غیره را روی برگه بنویسند. پس از پایان وقت، دانش آموزان به یکایک سؤالات پاسخ داده، بحث های پیرامونی را برای غنای بیش تر و با هدایت دبیر خود آغاز می کنند.

در پایان، بدون این که معلم درس را خود شخصاً تدریس کرده باشد، تک تک دانش آموزان به هدف های درس نائل آمده اند. در این روش، افرادی که پاسخ های دقیق و مشروح را بیان می کنند، نمره ای به عنوان آزمون مستمر دریافت می کنند و کسانی که پاسخ های

نامربوط و غلط داده‌اند، بدون هیچ مواخذه‌ای نمره‌ای دریافت نمی‌کنند. این روش کم‌کم نهادینه شدن مطالعه‌ی دقیق، همراه با درک و فهم را به دنبال دارد؛ به ویژه آن‌که پاسخ سؤالاتی که دبیر طرح می‌کند، مستقیماً در کتاب وجود ندارد.

انجام تحقیق متناسب با موضوعات مربوط به درس، از دیگر روش‌هایی است که معلمان محترم می‌توانند به کمک آن، عادت به مطالعه را در دانش‌آموزان تقویت کنند. تحقیق‌های کتابخانه‌ای در مدت یک هفته تا یک ماه از آن جهت که همراه با تشویق هستند و برای دانش‌آموزان نمره‌ای به ارمغان می‌آورند، مشوق خوبی برای ایجاد علاقه به مطالعه هستند.

از دیگر روش‌های تدریس معلمان که در فراگیر کردن امر مطالعه موثرند، دادن تکالیف مطالعه‌ای است. بسیاری از معلمان ما تصور می‌کنند، تکلیف هر درس یعنی نوشتن و پاسخ دادن به سؤالات کتاب یا پلی‌کپی‌ها، و اصولاً مطالعه‌ی خود درس مورد توجه قرار نمی‌گیرد. از این رو، یک تکلیف مهم برای دانش‌آموزان پس از تدریس می‌تواند، مطالعه‌ی همان درس در همان شب باشد. این‌گونه مطالعه پس از تدریس، در فهم مطالب و تثبیت یادگیری به شدت مؤثر می‌افتد. بالاخره باید گفت، مطالعه فرایندی

ذهنی است، نه یک مهارت. هرگاه بتوانیم در دانش‌آموزان خود مطالعه‌ی همراه با دقت، تفکر و اندیشیدن، و نقد کردن را بیاموزیم، کم‌کم در آن‌ها مطالعه در هر موضوع، یک عادت ذهنی می‌شود. بدین معنی که مطالعه‌ی یک شعر، آشنایی با یک شخصیت، حضور در یک میهمانی، یا یک سفر، خود موضوعی برای مطالعه و نقد کردن می‌شود و نسل ما را انسان‌هایی نقاد و اهل تدبیر و تدبیر بار می‌آورد.

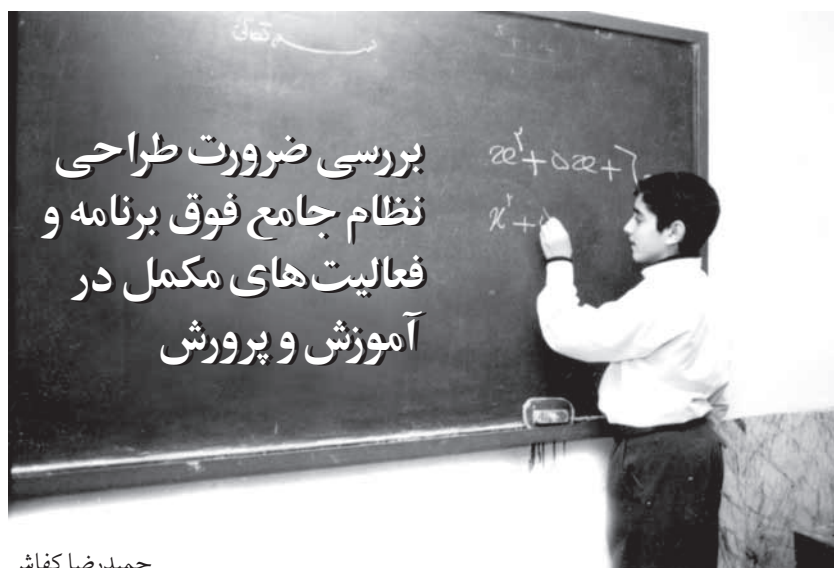
◀ زیرنویس

1. Reading Literacy
2. Assessing Basic Competences (ABC)
3. Progres in International Reading Literacy Study (PIRLS)
4. Constructivism

◀ منابع

- ۱- رشد جوانه شماره ۸ دفتر انتشارات کمک‌آموزشی
- ۲- چگونه کودکان و نوجوانان را به مطالعه علاقمند کنیم. تالیف ماشاء... کاربخش راوری انتشارات مدرسه
- ۳- راهکارهای آموزش جغرافیا، دکتر شایان و همکاران انتشارات شورا

برنامه های آموزشی و درسی بر اساس این فرض تدوین می شوند که برای آموزش کودکان و نوجوانان باید از مفاهیم ساده و عینی شروع کرد و به موضوعات پیچیده و انتزاعی رسید. برگرفته از مقاله ی رویکردی اثر بخش در تولید کتاب های کمک آموزشی

بررسی ضرورت طراحی نظام جامع فوق برنامه و فعالیت های مکمل در آموزش و پرورش

حمیدرضا کفاش

زندگی که طی آن انسانی تربیت می شود، از بالا و پائین طولانی شده است. تربیت پیش از دبستان که نمونه ی بسیار خوب آن در فرانسه ارائه می شود، در بسیاری از کشورها به وجود آمده است و امروزه، وقتی گفته شود که تربیت از زمان تولد آغاز می شود دیگر کسی از این

دلایل ضرورت طراحی نظام جامع فوق برنامه و فعالیت های مکمل

الف) گسترش مفهوم تربیت^۱

● نخستین گسترش مفهوم تربیت به سن کسانی که تربیت می شوند، مربوط می شود؛ به این معنی که دوره ای از

گفته بکه نمی خورد. از سوی دیگر، سن پایان آموزش اجباری درسی چهل سال اخیر بالاتر رفته است و در دهه های اخیر، ما شاهد گسترش تربیت دائم یا مداوم بوده ایم. اینک نیز شاهد ظهور دانشگاه های دوره ی سوم زندگی (مخصوص سالمندان) هستیم و تحقیقات پیرشناسی^۲، رفته رفته پایه های تربیتی را تشکیل می دهد که ویژه ی بازنشستگان است. پس گزاره گویی نیست هرگاه گفته شود، تربیت در همه ی ادوار زندگی، یعنی از گهواره تا گور، در اختیار انسان قرار می گیرد و به صورت ها و با هدف های گوناگون عرضه می شود.

● گسترش دوم مفهوم تربیت از این جا ناشی می شود که از این پس تربیت یک فرد منحصر به نتیجه ی کار آموزشگاه نیست.

در محیطی که کودک در آن زندگی می کند، یک سلسله محرک هایی بر او وارد می شود که احتمال دارد (و البته نه همیشه) بسیار آموزنده باشند. مطبوعات و رادیو و تلویزیون و تجربه های هر روزی از این جمله اند. کودک به واسطه ی فعالیت شخصی خود در محیط تجسس می کند و بسیاری از چیزها را یاد می گیرد و روابط علت و معلول را کشف می کند. به عبارت دیگر، تربیت سراسر زندگی کودک را در بر می گیرد.

● گسترش سوم معنی تربیت، حاصل

تغییر در دیدگاه است. در قرن ما، خواست همه این است که تربیت به همه ی زمینه های زندگی انسانی گسترش یابد و از هیچ جنبه ای غفلت نشود. بدین ترتیب، پرورش احساسات به اندازه ی تربیت هوش مورد توجه است و تربیت تن را نیز به آخرین مرحله موکول نمی کنند و در نتیجه به سوی «پرورش کامل فرد» پیش می روند. پرورش کنونی با آموزش با پرورش روح به معنی قدیم کلمه هیچ وجه مشترکی ندارد.

همچنین شاید بتوان از گسترش دیگری سخن گفت که با «فرایندهای تربیتی» فی نفسه و سطوحی که این فرایندها در آن قرار دارند در ارتباط است. امروزه می توان عمل تربیتی را در سطوح متفاوت انجام داد. آموزگار، مدیر مدرسه و مسئولان وزارت آموزش و پرورش همگی به شیوه ی خود عملی تربیتی انجام می دهند و همه این اعمال دارای ماهیت واحدی نیستند. با این همه، همه ی این اعمال دارای وجه مشترکی هستند؛ به این معنی که خواه مستقیماً و خواه غیر مستقیم، سعی می کنند روی شاگردان طوری اثر کنند که اینان به تربیت «خوب» دست یابند.

ب) چالش های عمده ی بهبود کیفیت آموزش برای همه جوانان^۳

وزیران آموزش و پرورش ۱۳۷

کشور جهان به همراه ۱۴ سازمان دولتی و ۲۱ سازمان و بنیاد غیر دولتی، در چهل و هفتمین کنفرانس بین‌المللی آموزش و پرورش (۱۶-۸ سپتامبر ۲۰۰۴) در ژنو، در مذاکراتی آزاد، عمده‌ترین چالش‌های فراروی آموزش کیفی جوانان را بشرح زیر اعلام کردند که تعمق و تدبر در تک تک بندهای این چالش‌ها، ضرورت تدوین نظام جامع فوق برنامه را کاملاً روشن و مشخص می‌سازد:

۱. افزایش جمعیت جوان: در حال حاضر، نیمی از جمعیت جهان زیر ۲۵ سال هستند، بیش از یک میلیارد نفر از مردم در سنین ۱۲ تا ۲۰ سال قرار دارند،

و در سال ۲۰۲۰، ۸۷ درصد جوانان در کشورهای در حال توسعه زندگی خواهند کرد. کشورهای توسعه یافته با چالش جمعیت شناختی مسن رو به رو خواهند شد.

۲. دستیابی به فرصت‌های بیش‌تر: گرچه تعداد جوانانی که مقطع ابتدایی تحصیل را به پایان می‌رسانند، به طور دائم در حال افزایش است، اما میلیون‌ها جوان به ویژه در جنوب، پس

از پایان دوره‌ی ابتدایی از فرصت تأمین معاش یا ادامه‌ی تحصیل محرومند. افزون بر این، بسیاری نیز از اتمام تحصیلات دوره‌ی ابتدایی باز می‌مانند و این امر در مورد دختران بیش‌تر صدق می‌کند.

۳. بهبود کیفیت آموزش برای قرن

بیست و یکم: بسیاری از جوانان فرصت کسب دانش، نگرش و ارزش‌های لازم برای زندگی در قرن بیست و یکم را پیدا نمی‌کنند. نیاز به تطبیق آموزش با دنیای نوین و تربیت فراگیران برای زندگی نمایان است.

۴. برابری

جنسیتی: در بسیاری از نقاط جهان درباره‌ی دسترسی به آموزش، و

فرصت‌ها و نتایج یادگیری، تفاوت‌های غیر قابل قبول جنسیتی وجود دارد.

۵. توانمندی‌های زندگی: در حال

حاضر، نظام‌های آموزشی برای جوانان فرصت کسب و تقویت مجموعه توانمندی‌های پیچیده‌ی زندگی، شامل آموزش فنی و حرفه‌ای را تأمین نمی‌کنند.

کمیاب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شامل کار آفرینی و آموزش برای

در قرن ما،
خواست همه این
است که تربیت به
همه‌ی زمینه‌های
زندگی انسانی
گسترش یابد و از
هیچ جنبه‌ای
غفلت نشود

خلاقیت، مانع اشتغال پذیری می شود.

۶. **شمول اجتماعی:** در دنیای امروز، عواملی چون فقر، جنسیت، توانایی، اصالت، زبان، فرهنگ و انواع تبعیض ها می توانند، یادگیری کارامد را مخدوش کنند.

۷. **شرایط مساعد برای معلمان:** در بسیاری از نقاط جهان، معلمان و مربیان از آموزش، منابع، حمایت، و شرایط مساعد خدمتی برخوردار نیستند و در نتیجه نمی توانند، در تسهیل یادگیری جوانان کارآمد باشند.

۸. **پیش بینی آینده:** دنیای به سرعت در حال تغییر و غیر قابل پیش بینی امروز، موجب ناکافی شدن ارائه‌ی خدمات آموزشی جاری شده است.

۹. **تخصیص منابع:** در بسیاری از کشورها، نیازهای آموزشی جوانان عمدتاً به دلایل اقتصادی و اجتماعی، همواره در اولویت قرار نمی گیرند.

۱۰. **همبستگی و مشارکت:** اتحاد و همبستگی های مؤثر برای آموزش کیفی جوانان به صورت کافی در میان دانش آموزان، معلمان، والدین، انجمن های محلی، جامعه‌ی مدنی، رسانه ها، شرکت های اقتصادی،

جامعه‌ی جهانی و سایر مشارکت کنندگان وجود ندارد و در بسیاری از موارد، به جوانان فرصت کافی برای مشارکت فعال در توسعه و اداره‌ی آموزش خود داده نمی شود.

۱۱. **صلح، توسعه‌ی پایدار و عدالت اجتماعی:** جوانان باید به آموزش کیفی دسترسی داشته باشند تا توانایی های خود را برای ایفای نقش در توسعه‌ی پایدار، و دنیای صلح آمیز و عادلانه افزایش دهند.

ج) **نظام فوق برنامه در برخی کشورهای پیشرفته^۴**

■ **سوئد (اروپا)**

طبق تغییرات سال ۱۹۹۵ در برنامه‌ی درسی این کشور، بخشی از زمان آموزش در اختیار مدرسه است تا براساس اختیارات و نیازهای خود، به فعالیت های دانش آموزان شکل دهد. شرکت در شورای کلاسی و

شورای مدرسه، فعالیت در کلاس‌های ورزشی، حضور در موقعیت‌های خاص نظیر جشن، اجرای نمایش نامه، مسابقه‌ی ورزشی، گردش گروهی، استفاده از کتابخانه، آموزش ترافیک و بهداشت و مانند آن‌ها، سهم مهمی در این فعالیت‌ها دارند.

■ ایالات متحده آمریکا

فعالیت‌های فوق برنامه، نقش مؤثری در عملکرد مدرسه و در شکل‌گیری شخصیت بچه‌ها دارند. علاقه‌های بچه‌ها را تحریک می‌کنند، اوقات فراغت آن‌ها را پر می‌کنند و فرصت‌های مناسبی برای تعامل اجتماعی برای آن‌ها فراهم می‌سازند. دانش‌آموزان می‌توانند، از سیکل اول دبیرستان، از طریق شبکه‌ی اینترنت برای شرکت در این فعالیت‌ها ثبت نام کنند و هر شش هفته، برنامه‌ی فعالیت خود یا نوع آن را تغیییر دهند؛ فعالیت‌هایی مثل رفتن به باشگاه‌های شنا، شطرنج، علم، صخره‌نوردی، نمایش، رایانه، هنر و شرکت در جلسات گفت و گوی عمومی.

■ ژاپن (آسیا)

یکی از مهم‌ترین هدف‌های تعلیم و تربیت در این کشور، اجتماعی ساختن دانش‌آموزان است، و یکی از شیوه‌های

گرایش دانش‌آموزان به فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های اجتماعی، مشارکت آنان در گروه‌ها و شوراهای متشکل از هم‌سالان در مدرسه‌هاست.

■ استرالیا (اقیانوسیه)

اهم هدف‌های فعالیت‌های جنبی و فوق برنامه در این کشور عبارتند از: لذت بخش کردن محیط آموزشی؛ کشف استعداد بچه‌ها در زمینه‌های گوناگون علمی، هنری و...؛ هدایت شغلی آن‌ها؛ رشد اجتماعی از طریق فعالیت‌های اجتماعی و گروهی. برای فعال کردن دانش‌آموزان در زمینه‌ی فعالیت‌های آزاد به شیوه‌های متفاوتی عمل می‌شود:

۱. تشکیل هسته‌هایی از دانش‌آموزان که در یک پایه یا یک سطح قرار دارند و واگذاری مسؤلیت اجرای فعالیت خاصی مثل گردهمایی، که به منظورهای گوناگونی در مدرسه بر پا می‌شوند.

۲. تشکیل کمیته‌ی کلاسی با همکاری معلم اصلی هر کلاس. این کمیته در ساعاتی که به فعالیت آزاد اختصاص دارند، تشکیل می‌شود و در مورد فعالیت‌های کلاس تصمیم می‌گیرد.

برنامه‌های جنبی و فعالیت‌های فوق برنامه‌ی دبیرستان‌های استرالیا عبارتند از: رفتن به باشگاه‌ها که تنوع فعالیت‌ی

گسترده‌ای که دارند، عضویت در شورای دانش‌آموزی، شرکت در مسابقات درسی، اجرای نمایش، برگزاری جشن‌ها، شرکت در برنامه‌های موسیقی، و رفتن به کتابخانه.

فوق برنامه و خارج از مدرسه اهمیت فوق‌العاده‌ای قایل بودند زیرا اعتقاد داشتند که شکل‌گیری گرایش‌های عاطفی و سیاسی فرد، تنها محدود به تجربیات مدرسه‌ای نمی‌شود و برای تکمیل فرایند شکل‌گیری شخصیت فرد، برنامه دولتی ساعات غیرمدرسه‌ای دانش‌آموزان را هم در برمی‌گیرد و بیش‌ترین تأثیر را در شکل‌گیری شخصیت آنان دارد. به نظر می‌رسد تجربه‌ی این کشورها برای ما سودمند باشد.

■ **جمهوری کره یا کره جنوبی (آسیا)**
فعالیت‌های فوق برنامه در این کشور، بخشی از برنامه‌ی زمانبندی مدرسه‌ها هستند و برنامه‌ریزی آن‌ها در اختیار شورای مدرسه است. این فعالیت‌ها در برنامه‌ی درسی شامل فعالیت‌های باشگاهی و فعالیت‌های

■ مالزی (آسیا)

کشور مالزی چند نژادی، چند فرهنگی، چند زبانی و چند مذهبی است. بنابراین سیاست اساسی کشور به شکل قدرتمندی بر وحدت ملی تأثیر می‌نماید. دانش‌آموزان باید دارای مهارت‌های روانی-حرکتی، عقلانی و عاطفی اساسی باشند که از نظر ذهنی، بدنی، عاطفی و روحی متعادل باشند.

■ فدراسیون روسیه (آسیا - اروپا)

این کشور در گذشته، یعنی زمانی که به روش حکومت کمونیستی اداره می‌شد، به سبب حاکمیت شدید و گرایش ایدئولوژیک در مدرسه و فعالیت‌های خارج از مدرسه دانش‌آموزان زیر سیطره این گرایش ایدئولوژیک قرار داشت و کشورهای به اصطلاح بلوک شرق اروپایی با تاسی به این شیوه، برای فعالیت‌های

گروهی هستند.

در کنار درس‌های رسمی، فعالیت‌های فوق برنامه هم در مدرسه جریان دارند که عبارتند از: جشن‌های منظم تحصیلی، تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری، ورزش، موسیقی، و پرداختن به علوم طبیعی و تکنیکی و امور علمی - حرفه‌ای.

مدرسه‌ها سعی دارند، نظارت و سرپرستی خود را بر اوقات زندگی بچه‌ها قبل و بعد از درس‌های رسمی گسترش دهند. و به این منظور مراکز بعد از مدرسه را تشکیل داده‌اند. در این مراکز فعالیت غیر درسی و غیر اجباری گوناگون به بچه‌ها ارائه می‌شوند.

به لحاظ ارزش تربیتی، تفاوتی بین برنامه و فوق برنامه نیست و تنها تفاوت در شیوه و محتواست.

همچنین، وظایف تعریف شده‌ی معلمان مهم‌تر و فراتر از تدریس صرف در کلاس است و نوعی مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه هم تلقی می‌شود.

■ جمهوری ترکیه (آسیا - اروپا)

در وزارت آموزش و پرورش واحدهایی وجود دارند که احتمالاً با فعالیت‌های فوق برنامه ارتباط دارند که یکی از آن‌ها، اداره‌ی کل تربیت بدنی، ورزش و پیشاهنگی است. اما در مجموع، تشکیلات خاصی برای هدایت

و برنامه‌ریزی فعالیت‌های فوق برنامه وجود ندارد. یکی از گروه‌های درسی اصلی در دوره‌ی متوسطه، درس‌های اختیاری هستند. انتخاب بخشی از این درس‌ها که بسیار متنوعند، به رشته‌ی تحصیلی فرد بستگی دارد. ولی بخشی دیگر عمومی هستند و تمام دانش‌آموزان می‌توانند آن‌ها را انتخاب کنند. درس اختیاری عمومی نیز بسیار متنوعند و برخی از آن‌ها عبارتند از: نقاشی، موسیقی، انسان و طبیعت، ترافیک، روابط انسانی و زبان خارجی دوم، آموزش تندخوانی، رایانه، ژیمناستیک، دموکراسی و حقوق انسانی، و کتابخانه و راهنمایی.

◀ زیرنویس

۱. در این بخش از نظرات و مقالات اندیشمندان معاصر، آقای دکتر علی‌محمد کاردان استفاده شده است.

2. gerontoloine

۳. سند چهل و هفتمین کنفرانس بین‌المللی یونسکو (ژنو، ۱۱-۸ سپتامبر ۲۰۰۴).

۴. در این بخش از پیشینه‌ی نظامنه‌ی جامع فعالیت‌های اجتماعی «دفتر برنامه‌ریزی امور فرهنگی و مشاوره» وزارت آموزش و پرورش استفاده شده است.

کتاب‌های کمک‌آموزشی باید به دانش‌آموزان اطلاعات و دید وسیع‌تری نسبت به مطالب مطرح شده در کتاب‌های درسی ارائه کنند تا مطالب کوتاه و یا پیچیده مطرح شده در کتاب درسی، واضح‌تر شود.

دکتر سیاوش شایان، کارشناس آموزش جغرافیا

با نگاهی دیگر

شکوه تقدیسیان

اشاره

آیا روزی شاهد تحولی اساسی در نحوه‌ی نگرشی به آموزش و پرورش و بهادادن به توانایی‌ها و مهارت‌های بالقوه‌ی فرزندان خود خواهیم بود؟ پاسخ نگارنده به این سؤال آری است. البته اگر بتوانیم با نگاهی دیگر به مسأله‌ی انتقال فرهنگ و ابزارهای این انتقال، نهاد مدرسه و انواع هوش‌های مؤثر بر زندگی شهروندان فردا بنگریم و در باب پیامدهای غفلت‌های مدرسه به طور عمیق بیندیشیم.

امروزه مدرسه‌های مادر شرایط بحرانی قرار دارند و می‌روند تا دوران گذار پرفراز و نشیبی را طی کنند. تحولات آتی مدرسه را می‌توان با برطرف ساختن نقطه ضعف‌های برنامہ‌ی درسی آغاز کرد. در این زمینه، نخستین گام می‌تواند افزودن کتاب‌های آموزشی و کمک‌درسی به سبد کتاب‌های درسی باشد.

«از دیدگاه دیویی، تعلیم و تربیت به معنای جاودانگی و توسعه‌ی جامعه از طریق سازمان دادن به تجربه‌های یادگیرندگان است و این مسئولیت اصلی مربیان محسوب می‌شود» [ارنشتاین، ۱۶۰].
انتقال فرهنگ، وظیفه‌ی اصلی نظام

تعلیم و تربیت است. فرهنگ همان مراسم، عادات و سننی است که جامعه را دارای هویت و شناسنامه می‌کند. در جوامع سنتی و کم سواد، انتقال فرهنگ از طریق آئین‌ها، داستان‌ها، و تقلید و مشاهده آموخته می‌شود. اما در جوامع پیشرفته، یکی از اصلی‌ترین ابزارهای تغییر و تعمیم فرهنگ، رسانه‌ها، وسایل ارتباط جمعی و کتاب‌ها هستند که تأثیر مستقیم بر رفتار و نگرش افراد، به خصوص کودکان و نوجوانان دارند.

بر اساس فلسفه‌ای که اختیار کرده‌اند، سیاست‌گذاری می‌کنند و احتمالاً لازم نمی‌دانند، با مخاطب خود ارتباط تربیتی، عملی و فرهنگی داشته باشند؛ مگر آن گروه از رسانه‌هایی که زیر مجموعه‌ی نهاد آموزش و پرورش هستند و مسئولیت

سنگین تربیت یک نسل را بر عهده دارند؛ نسلی نیازمند کسب مهارت‌هایی که باعث می‌شوند، حتی یک فرد معمولی با هوشبهری نه چندان بالا، در زندگی اجتماعی و شخصی فردی موفق باشد. اگر هوشبهر افراد، موروثی و ساختاری است، داشتن مهارت‌های رفتاری، عاطفی و اجتماعی به پرورش مهارت‌های زندگی وابسته است.

زندگی سراسر چالش و برخورد است. شیوه‌های مقابله و حل

مسأله برای انسان از کوچک و بزرگ و هوشمند و کم‌هوش، از سازگاری با محیط آغاز می‌شود. بچه‌ها اغلب در

کتاب‌های کمک آموزشی، گرچه نمی‌توانند متولی تحقق هدف‌های فوق باشند، می‌توانند به صورت مجموعه‌ای کمک آموزشی، در کنار کتاب‌های درسی، به تمایلات و استعدادها، خاص دانش‌آموزان پاسخ دهند و ساعت‌های فوق برنامه‌ی مدرسه‌ها را به نحوی شایسته پر می‌کند

مدرسه‌ها، کارشان گسترش دانش است و صرفاً برای توانایی تحصیلی تکیه دارند، اما رسانه‌ها آزادی عمل دارند و

مدرسه به یادگیری علم و ذخیره سازی اطلاعات می پردازند و کم تر یاد می گیرند که چگونه در کشاکش حوادث و در برابر شرایط ناهمگون زیست محیطی، از خود واکنش مناسب نشان دهند.

«هوش تحصیلی در موقع بروز بحران یا پیش آمدن فرصت های مناسب، که فراز و نشیب های زندگی پیش روی آدمی قرار می دهد، مسلماً هیچ نوع آمادگی در افراد پدید نمی آورد. با وجود این که در زندگی، هوشبهر بالا تعیین کننده ی رفاه، کیفیت اجتماعی و یا شادکامی در زندگی نیست، مدرسه ها و فرهنگ صرفاً بر توانایی های تحصیلی تکیه می کنند و «هوش هیجانی»، یعنی مجموعه ای از صفاتی را که بی اندازه در سرنوشت افراد تأثیر دارند و عده ای نام منشی یا «Character» بر آن ها می گذارند، نادیده می انگارند»

در نظریه ی هوش هفتگانه ی گاردنر، بر مهارت هایی از انسان تأکید می شود که شناخت و پرورش هر یک از آن ها، ضامن آینده ای نسبتاً موفق در آن زمینه است. در ارتباط با عقاید گاردنر می بینیم، غفلت برنامه های درسی از پرورش مهارت های زمینه هایی مانند سخنوری، موسیقی، ورزش، هنر، دوست یابی، تنفیذ کلامی، آداب نقد و مباحثه و مانند آن ها، به کارایی عده ی

کثیری از افراد جامعه لطمه می زند و یا به ترک تحصیل و رها کردن مدرسه می انجامد.

کتاب های کمک آموزشی، گرچه نمی توانند متولی تحقق هدف های فوق باشند، می توانند به صورت مجموعه ای کمک آموزشی، در کنار کتاب های درسی، به تمایلات و استعداد های خاص دانش آموزان پاسخ دهند و ساعت های فوق برنامه ی مدرسه ها را به نحوی شایسته پر می کند. انجام این برنامه، به مدرسه ها فرصت می دهد تا در زمینه های غیرشناختی نیز، شاهد رشد و پرورش استعدادهای بچه ها باشند و احتمالاً بر انگیزه ی تحصیلی آنان نیز افزوده شود.

در این راستا، توجه برنامه ریزان درسی را به این نکته جلب می کنم که هدف های رایج آموزشی، یعنی خواندن، حساب کردن و نوشتن، تنها کافی نیست. اضافه کردن درس های انتخابی و تغییر ساعت های بعضی درس ها، و انعطاف پذیری در گزینش مواد درسی و مهارت های شناختی و عاطفی، می تواند تحولات چشمگیری در زمینه ی آموزش و پرورش ایجاد کند و مؤلفان و مسؤولان کتاب های کمک آموزشی یا آموزشی، مسیر انتخاب خود را در جشنواره ی متفاوت از جشنواره های گذشته، در زمینه های

آموزش و پرورش و بها دادن به توانایی‌ها و مهارت‌های بالقوه‌ی فرزندان خود خواهیم بود.

عاطفی و غیرشناختی معرفی کنند. کتاب‌هایی که در زمینه‌های متنوع هنری مانند: نقاشی، خیاطی، موسیقی، و زمینه‌های اجتماعی مانند: سخنرانی، دکلمه، فن بیان، آداب اجتماعی و غیره، و در زمینه‌ی تربیت بدنی و آموزش انواع ورزش‌ها، نگارش می‌یابند، مصداق واقعی کتاب‌های آموزشی یا کمک آموزشی هستند. اگر بنا باشد، این گونه کتاب‌ها، آن هم به صورت رسمی در سبد کتاب‌های درسی جای بگیرد، باید به طور جدی، به برنامه‌ریزی در این زمینه اقدام کرد. با تحقق این طرح، ما شاهد تحول اساسی در نحوه‌ی نگرش به

منابع

۱. ارنشتاین، آلن سی. مبانی فلسفی، روان‌شناختی و اجتماعی برنامه‌دستی، ترجمه‌ی سیاوش خلیلی شوینی. ناشر یادواره‌ی کتاب. سال انتشار ۱۳۷۳، چاپ اول.
۲. گلמן، داتیل. هوش هیجانی. ترجمه‌ی نسرين پارسا. انتشارات رشد. سال انتشار ۱۳۸۳، چاپ سوم.

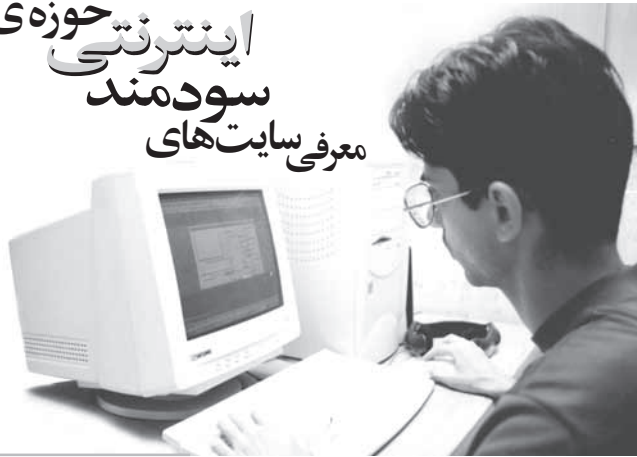

کتاب، غذای روح بشر است.

امام علی (ع)

کتاب اینترنتی حوزه‌ی سودمند معرفی سایت‌های

سید امیر رَوَن

اشاره

امروزه اینترنت وسیع‌ترین و کامل‌ترین منبع اطلاعات در همه‌ی زمینه‌ها و حوزه‌های تخصصی دانش محسوب می‌شود. از این رو، به منظور ارتقای توانایی و دانش تخصصی پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی، در کم‌ترین زمان ممکن، سایت‌های سودمند اینترنتی در حوزه‌ی کتاب را در این شماره از فصل‌نامه معرفی می‌کنیم.

توصیفی کتاب های آموزشی مناسب، نشریات، پایگاه های اطلاعاتی، فصل نامه جوانه، نحوه ارتباط با ما و... دست یافت.

www.ketabiran.com

جدیدترین کتاب های چاپ شده در ایران را با قابلیت Online و با استفاده از کارت های اعتباری عرضه می کند.

<http://ask.elibrary.com>

این دستیار کتابخانه ای منحصر به فرد که با مشارکت روزنامه ها و مجلات شکل گرفته است، دارای ایندکس قابل جست و جویی از مقالات شماره های کنونی و گذشته (هر دو) است. شما به سادگی واژه ی کلیدی یا عبارتی را وارد می کنید و e-librarian منابع موجود را برای شما ردیابی می کند.

<http://www.ipl.org>

منابعی را به کودکان، نوجوانان و بزرگسالان معرفی می کند. مرکز مرجع به شما اجازه می دهد که سؤالات خود را با کتابدار واقعی (نه رایانه ای) در میان بگذارید. بخش خدمات جوانان و

<http://www.ketabnet.org>

خانه کتاب اطلاعات کتاب های منتشره شده در ایران را به صورت روزانه اضافه کرده و به صورت بانک های اطلاعاتی در اختیار عموم قرار می دهد.

<http://www.nasherin.com>

فهرست انتشارات بسیاری از ناشران ایرانی در این سایت قابل دسترسی است. امکان انتخاب و خرید انواع کتاب و نشریه به صورت Online ایجاد ارتباط مستقیم بین خوانندگان و ناشران، اختصاص نشانی اینترنتی به هر یک از ناشران ایرانی، کتاب های تازه منتشر شده و جست و جو در هر یک از آن ها از امکانات این سایت است.

<http://www.samanketab.com>

وزارت آموزش و پرورش برای پیام رسانی به روز و ایجاد ارتباط بهتر و دو سویه با دانش آموزان، اولیاء آنان و معلمان سراسر کشور ایران، اقدام به برنامه ریزی و طراحی وب سایت اطلاع رسانی «سامان کتاب» نموده است. بطوریکه در حال حاضر با استفاده از آن می توان به اطلاعات آموزشی تحت عنوانین: فهرست

فهرست خدمات، مجموعه‌ها و کتابخانه‌های دیجیتال دسترسی پیدا کنید. این سایت به زیبایی، اسناد (شامل تصویرهایی از صفحات واقعی) از پیش موجود یا در جریان نمایش می‌دهد.

<http://www.bookive.org>

Book Hive برای راهنمایی و کمک به آموزگاران، والدین و کودکان سن مطالعه، از ۱۲ سال به بعد طراحی شده است تا کتاب‌های با ارزش و ادبی با راحتی در دسترس آن‌ها قرار گیرد. این سایت بسیار جذاب است - به خصوص برای کودکان - و شامل ویژگی‌های ارزشمند گوناگونی نظیر این است: فهرست کتاب سفارشی، Zinger Tales (کتاب‌های صوتی)، Find a Book (که به شما امکان می‌دهد، بارده‌بندی به جست‌وجوی کتاب‌ها پردازید) و Fun Activities (جایی که در آن امکان بازی‌های Online را دارید).

<http://wordsworth.com>

گذشته از ارائه‌ی مجموعه‌ی فوق‌العاده‌ای از کتاب‌ها با تخفیف قابل ملاحظه، Words Worth Books کتاب دلخواه افراد بسیاری به شمار می‌رود و

بخش‌های نوجوانان، دارای لینک‌هایی با کتاب‌ها و سایر منابع برای کسب اطلاعات درباره‌ی مسابقات نویسندگان، شرایط مربوط به کالج‌ها، پروژه‌های علمی و جلسات پرسش و پاسخ نویسندگان است. سایر ویژگی‌های آن عبارتند از: ارائه‌ی درس‌های خصوصی، سالن نمایش، اتاق مطالعه با منابع دارای متن کامل و با قابلیت مرور، پیوندهایی با موتورهای جست‌وجوی وب و یک محیط چند کاربری متنی بر موضوع (MOO) برای مرور کتابخانه.

<http://www.libraryspot.com>

این سایت، یک میز مرجع Online دسترسی به کتابخانه‌هاست و پاسخ‌های سؤالات شما را در مورد گروهی از موضوعات که دسته‌بندی شده‌اند، ارائه می‌دهد. این سایت برای دانش‌آموزان و معلمان ایجاد شده، ولی در دسترس همگان است.

<http://www.bi.uk>

Porico، سرور Online اطلاعات مربوط به «کتابخانه‌ی بریتانیا» است. از این نقطه می‌توانید به کاتالوگ‌های Online،

<http://www.pearsonptg.com>

در مجموعه‌ی عظیم Pearson Technology Group، کتاب‌هایی در زمینه‌های رایانه، فناوری و حرفه‌ای جست‌وجو کنید. از طریق مجموعه‌های قابل جست‌وجوی مراجع، کتاب‌ها و نرم‌افزارهای فروشی، به سایت‌های با ارزش دیگر لینک شوید و با منابعی ارتباط برقرار کنید که موضوعات مشاغل تجاری و فناوری را پوشش می‌دهند. در این جا، می‌توانید کتاب‌هایی را درباره‌ی تجارت، رایانه، مهندسی، علوم و مهارت‌های حرفه‌ای بیابید.

<http://publishersweekly.reviewsnews.com>

منبع اخبار بین‌المللی برای ناشران و فروشندگان است که گزارشات جدیدترین کتاب‌ها، فهرست کتاب‌های پرفروش، اطلاعات بازرگانی و غیره را شامل می‌شود.

<http://www.ipl.org/div/serials>

کتابخانه‌ی عمومی اینترنت، حاوی فهرستی از مجلات Online مرتب شده از روی موضوع است. برای پیدا کردن محل

دارای مجموعه‌ی کتاب روز، گفت‌وگو با نویسندگان، مجموعه‌ی بزرگی از کتاب‌های کودکان، کپی‌های امضا شده‌ی کتاب‌ها، فهرست پرفروش‌ترین کتاب‌ها، و برندگان جوایز ادبی مربوط به ادبیات داستانی، غیر داستانی و ادبیات کودکان است.

<http://www.amazon.com>

به عنوان بزرگ‌ترین کتاب‌فروشی جهان معرفی شده است. Amazon.com دارای میلیون‌ها کتاب، DVD، بازی رایانه‌ای و غیره است. براساس آخرین آمار، میلیون‌ها نفر از حدود ۲۲۰ کشور جهان، کتاب‌های موردنظر خود را از Amazon.com می‌خرند که این امر آن را به عنوان سایت اصلی خرید Online مطرح کرده است.

<http://www.bestwebbuys.com/books>

هرگونه کتابی را با پائین‌ترین قیمت ممکن می‌توانید، در این جا بیابید، پس کتاب موردنظر را جست‌وجو کنید. سایت Best Book Buys محل کتاب در کتابفروشی‌های گوناگون Online را تعیین می‌کند و فهرستی را نمایش می‌دهد. سپس مشخص می‌کند، کدام کتاب‌فروشی کتاب‌های بیش‌تری دارد.

تجاری، اطلاعات مربوط به مسابقات، لینک‌های مربوط به کانون‌ها و ناشران و آشنایی بیش‌تر با نگارش است. Authorlink یک سرویس اینترنتی در مورد اخبار، اطلاعات و بازاریابی است که در صنعت نشر جوایزی کسب کرده است و با گذشت سال‌ها، کارایی خود را به اثبات رسانده است. این سرویس، دستیابی سریع به دست‌نویس متن‌های ادبی داستانی و غیر داستانی ارائه شده توسط نویسندگان را، برای ویراستاران و کانون‌های ادبی امکان‌پذیر می‌سازد.

<http://www.bartleby.com>

این سایت خود را تحت عنوان «ناشر برجسته‌ی آثار ادبی، مرجع و شعر برای دانشجویان، محققان و افراد علاقه‌مند به

انتشار مورد نظر خود، از جدول لینک‌ها پیروی کنید.

<http://www.ipl.org/teen/aplus>

این سایت منبعی برای دانش‌آموزان دبیرستانی و دانشجویان است و دارای راهنمایی برای تحقیق و نوشتن مقالات علمی است. همچنین لینک‌هایی برای جست‌وجو دارد.

<http://www.authorlink.com>

وب‌سایتی است که به نویسندگان، کانون‌های ادبی و ناشران اختصاص دارد و شامل گزارش‌هایی درباره‌ی کتاب‌ها، اخبار

دستیابی نامحدود به کتاب‌ها و اطلاعات موجود در وب، با هزینه‌ی رایگان» معرفی می‌کند.

<http://www.write4kids.com>

در این سایت، مقالات و پیشنهاداتی برای کودکان ارائه شده‌اند تا آن‌ها نویسنده‌ی موفق‌تری شوند. از این طریق می‌توانید با سایر نویسندگان و طراحان کودک گپ بزنید.

<http://www.storybay.com>

این سایت مکانی برای مقالات نویسندگان، ویراستاران و مصرف‌کنندگان به صورت Online است و با ارائه‌ی ابزارهایی به نویسندگان کمک می‌کند، با توسعه و به‌کارگیری استعداد خود، مراحل کار را سریع‌تر طی کنند. به علاوه، امکان یافتن و استخدام نویسندگان را برای هیأت اجرایی، جهت انجام پروژه‌های گوناگون فراهم می‌کند، و نیز فهرست داستان‌های بلند، فیلم‌نامه‌ها و سایر آثار ادبی را نشان می‌دهد.

<http://www.waterside.com>

Waterside Productions Inc یک

کانون ادبی است که نرم‌افزار و سایر مواد الکترونیکی را ارائه می‌دهد و در سال ۱۹۸۲ تأسیس شده است. از آن زمان تاکنون، بیش از ۵۰۰۰ قرارداد را با بیش از ۵۰ ناشر با موفقیت به سرانجام رسانده است. از طریق این سایت می‌توانید به کانون‌ها، منابع مورد نیاز نویسنده، قراردادهای نمونه، ناشران، کنفرانس‌ها و اطلاعات مربوط به حق عضویت لینک شوید.

این سایت، هر چیزی را که راجع به کار نشر بخواهید بدانید، به شما اطلاع می‌دهد. در واقع، یک بولتن خبری صنعتی Online، با بیش از هزار لینک برای نویسندگان، کانون‌های ادبی و ناشران است.

<http://www.awoc.com/AWOC->

این پایگاه داده‌ها، قابل جست‌وجو برای دستورالعمل‌های نویسنده‌ی است. این سایت، توصیه‌ها، نشریات و منابعی را برای کسب درآمد در اختیار نویسنده قرار می‌دهد.

نظرخواهی از خوانندگان

فصل نامه سامان بخشی کتاب های آموزشی «جوانه»

اطلاع و آگاهی از نقطه نظرهای خوانندگان عزیز، بی شک کیفیت فصل نامه را بهبود می بخشد. از این رو، خواهشمند است با پاسخ به این پرسش ها و ارسال این پرسشنامه به دفتر نشریه، دست اندرکاران انتشار آن را یاری فرمایید.

۱. چگونه از انتشار فصل نامه آگاه شدید؟

۲. آیا به موقع به دست شما می رسد؟ بلی خیر

۳. شماره هایی از آن را که تاکنون دریافت داشته اید، مشخص کنید.

شماره اول دوم سوم چهارم پنجم ششم
 هفتم هشتم نهم دهم یازدهم دوازدهم
 سیزدهم چهاردهم پانزدهم شانزدهم هفدهم هیجدهم
 نوزدهم

۴. آیا از نحوه توزیع و دریافت فصل نامه راضی هستید؟

بلی نسبتاً خیر

۵. چند نمونه از آموزنده ترین مقاله هایی را که در «جوانه» خوانده اید، به ترتیب اولیت نام ببرید.

الف:

ب:

ج:

د:

ه:

۶. نظر خود را در مورد کیفیت فصل نامه با گذاشتن علامت در جدول مشخص کنید.

موارد	بسیار خوب	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	ملاحظات
کیفیت محتوا						
تقسیم بندی مطالب						
تنوع مطالب و تازگی موضوعات						
ویرایش						
طرح روی جلد						
عکس ها						
شیوه چاپ مطالب						
سایر موارد						

۷. به نظر شما فصل نامه باید به چه موضوعاتی بیش تر بپردازد؟

الف:

ب:

ج:

د:

۸. در کدام زمینه های زیر علاقه مند به همکاری با فصل نامه هستید؟

- نگارش مقاله و یادداشت تبیین دیدگاه های حوزه تولید کتاب آموزشی
 نقل تجربه نویسندگان آموزشی سایر با ذکر مورد ...

۹. آیا برای زمینه فعالیت شما مناسب است؟

- بلی نسبتاً خیر

لطفاً توضیح دهید:

۱۰. در حوزه کاری، علاوه بر شما چه کسانی «جوانه» را مطالعه می کنند؟

۱۱. نظرها، پیشنهادهای و انتقادهای خود را بنویسید.

۱۲. مشخصات خود را بنویسید.

- سن: جنس: مرد زن میزان تحصیلات:
 زمینه فعالیت: سابقه فعالیت (به سال): منطقه یا سازمان:
 استان: شهرستان:

۱۳. آیا مایلید نشریه به صورت اشتراک برای شما ارسال شود؟

- بلی خیر

۱۴. در صورت تمایل به همکاری، نام و نشانی و شماره تلفن خود را ذکر کنید.

نشانی دفتر نشریه:

تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸
 دفتر انتشارات کمک آموزشی، دبیرخانه سامان بخشی کتاب های آموزشی

فصل نامه جوانه

نشانی پستی: تهران - صندوق پستی ۳۳۱ - ۱۵۸۷۵

تلفن: ۸۸۳۰۶۰۷۱

آدرس اینترنتی: www.samanketab.com

پست الکترونیکی: [Email:info@samanketab.com](mailto:info@samanketab.com)

Organizing the Supplementary Textbooks and The Educational Aids, The Ministry of Education

“**Javaneh**” is an educational, analytical and research magazine which is published quarterly. It aims at giving information, disseminating research findings and interchanging ideas between scholars and publishers regarding supplementary textbooks or educational aids development process.

Considering objectives of the ministry of education, publishers try to improve their knowledge and job's experience continually. Through this magazine, they also try to promote by using their existing potentials.

